

„მეცა შრომისა და თავდაცვის საბჭოს
ამა წლის 18 ივლისის დადგენილებით გა-
მომგონებელ ვლადიმერ ივანეს ძე ბე-
ქაურს, რომ მას დავალებული აქვს
სასწრაფოდ განახორციელოს თავისი
სამხედრო-საიდუმლო ხასიათის გამოგო-
ნებანი...“

1921 წლის 9 აგვისტოს ვლა-
დიმერ ბექაურის სახელზე ვ. ი.
ლენინის ხელმოწერით გაცემული
მანდატიდან.

დავას და გავს
დიდი სიყვარულით

მეცხარისაგან

15/III-68წ.

შ. გოგიძე

გამომგონებელი
ვლადიმერ
ბექაური

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“
თბილისი — 1968

ავტორი მოგვითხრობს რევოლუციონერისა და
გამოჩენილი გამომგონებლის ვლადიმერ ივანეს ძე
ბეჭაურის ცხოვრებასა და მოღვაწეობაზე. ვ. ბეჭაური
არის ორმოცდაათზე მეტი ტექნიკური გამოგონების
ავტორი, რომლებსაც თვალსაჩინო სამხედრო-სახელ-
მწიფოებრივი მნიშვნელობა აქვთ. მან 1921 წელს
ლენინის მიერ ხელმოწერილი მანდატით ლენინგრად-
ში შექმნა გამოგონებათა განსაკუთრებული ტექნი-
კური ბიურო, რომელსაც ხელმძღვანელობდა თითქმის
ორი ათეული წლის განმავლობაში.

1-6-4

41-68 აფგ.

ვ. ი. ბეჭაური. 1936 წ.

არიან ადამიანები, რომელთა საქმენი იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ მათს ხსოვნას ვერას აკლებს ჟამთა სვლა, მათს სახელებს შთამომავლობა არ ივიწყებს და შარავანდელით მოსავეს. ასეთ ადამიანთა რიცხვს ეკუთვნის მგზნებარე რევოლუციონერი და ნიჭიერი გამომგონებელი, თვალსაჩინო საზოგადო მოღვაწე ვლადიმერ ივანეს ძე ბეჟაური.

სკკპ ცენტრალურ კომიტეტთან არსებული მარქსიზმ-ლენინიზმის ინსტიტუტის ცენტრალურ პარტიულ არქივში აღმოვაჩინეთ დღემდე უცნობი ლენინური დოკუმენტები, რომლებიც დაკავშირებულია ვლადიმერ ივანეს ძე ბეჟაურის სახელთან. ეს არის შრომისა და თავდაცვის საბჭოს 1921 წლის 13 და 18 ივლისით დათარიღებული დადგენილებები. საბჭოს სხდომები მიმდინარეობდა ვ. ი. ლენინის თავმჯდომარეობით. საბჭოს დადგენილებით ბეჟაურს ენიჭებოდა თავისი გამოგონებების შემოწმებისა და დანერგვის უფლება. აქვე არის ბელადის მიერ ხელმოწერილი მანდატი, რომელიც ვ. ბეჟაურს განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს შესაქმნელად მიეცა.

ამ დოკუმენტებმა ძალზე დაგვიანტერესა და მასალების შეგროვებას შევეუდექით. ხანგრძლივი მუშაობის შემდეგ შევძელით გვეპოვა საინტერესო საბუთები, მოგვენახა ადამიანები,

რომლებსაც ვ. ი. ბექაურთან ერთად უმუშავიათ და მას კარგად იცნობდნენ. ესენი არიან ქართველი გამომგონებლის მიერ ჩამოყალიბებული განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს უხუცესი თანამშრომლები: სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი, ტექნიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი ს. ვ. კრივონოსოვი, ტექნიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი ი. ი. ეფრუსი, თადარიგის გენერალ-მაიორები ი. ნ. არტემიევი და ს. მ. სანდლერი, თადარიგის გენერალ-მაიორი დ. ნ. ნიკიშევი, პერსონალური პენსიონერი, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი ნ. ლ. პოპოვი, პერსონალური პენსიონერი დ. ნ. კიპიატკოვი, სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის ლაბორატორიის უფროსი ტ. მ. მიხაილოვი, სახელმწიფო საგეგმო კომისიის მთავარი სპეციალისტი ა. ი. მირვისი, ინჟინრები ი. ლ. პავლოვი, ა. გ. მოროზოვი, კ. ს. ნიკიფოროვი, ვ. გ. შუბერტი, ე. დ. ლუკინი, პროფესორი ს. პ. ზავადსკოი, მედიცინის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრი პროფესორი ს. ვ. ანიჩკოვი და სხვები.

ვ. ი. ბექაურის საგამომგონებლო საქმიანობაზე თავისი აზრი გაგვიზიარეს აგრეთვე პოდპოლკოვნიკმა ა. მ. კისელიოვმა და პროფესიონალმა რევოლუციონერმა ს. ი. ქავთარაძემ, რომელთაც უღრმეს მადლობას მოვასხენებთ.

საარქივო მასალებისა და აღნიშნულ პირთა მოგონებების საფუძველზე შევქელით აღგვედგინა ჩვენი სახელოვანი თანამემამულის შინაარსიანი და მეტად საინტერესო ცხოვრების ნათელი სურათი.

ვ. ი. ბექაური დაიბადა 1882 წლის 27 დეკემბერს თბილისის გუბერნიის დუშეთის მაზრის სოფელ კიტოხში. მას მამა ადრე გარდაეცვალა. უმარჩენლოდ ოჯახს ძალიან გაუჭირდა

და იძულებული შეიქნა გადასახლებულიყო ხაშურის მაზრის სოფელ აღში, დედის ნათესაებთან. როდესაც პატარა ვალოდია სასკოლო ასაკისა გახდა, დედამ იგი ხაშურის რკინიგზის სკოლაში (ამჟამად მე-13 საშუალო სკოლა) მიაბარა, რომელიც 1899 წელს დაამთავრა. იმავე წელს იგი შევიდა თბილისის მიხეილის რკინიგზის ტექნიკურ სასწავლებელში (ამჟამად შრომის წითელი დროშის ორდენოსანი თბილისის მანქანათმშენებლობის ტექნიკუმი). მაშინ ეს იყო ამ ტიპის ერთადერთი სპეციალური სასწავლებელი არა მარტო საქართველოში, არამედ მთელ ამიერკავკასიაშიც.

1903 წელს ვ. ი. ბექაურმა დაამთავრა რკინიგზის სასწავლებელი. დირექციამ, როგორც წარჩინებული კურსდამთავრებული, ვ. ბექაური დააჯილდოვა ა. ს. პუშკინის ლექსებისა და მოთხრობების წიგნით. წიგნს ასეთი წარწერა ჰქონდა: „სანიძე უო ყოფაქცევისა და ჩინებული წარმატებებისათვის“, აგრეთვე აჩუქეს მეორე წიგნიც — „ციმბირის დიდი რკინიგზა“¹.

1903—1904 წლებში ვ. ბექაური მუშაობდა ტექნიკოსად ამიერკავკასიის რკინიგზის მე-13 სამშენებლო უბანზე. მისი ხელმძღვანელობით ხარაგოულისა და ძირულის სადგურებს შორის, სოფელ ლაშესთან, გაყვანილ იქნა 64 მეტრი სიგრძის ვვირაბი. ვვირაბის შესასვლელთან, მარცხენა კედელზე, დღესაც გარკვევით ჩანს ქვაზე ამოკვეთილი ვ. ი. ბექაურის ინიციალები.

რკინიგზის ახალგაზრდა მშენებელი 1904 წელს მუშაობდა ტრასის მიმოკვლევის ტექნიკოსად ჟულფა — თავრიზის ხაზის

¹ საქართველოს სსრ ცენტრალური სახელმწიფო ისტორიული არქივი. ფ. 1342, ს. 59, ფ. 11—12.

მშენებლობაზე, ხოლო მომდევნო წელიწადს — კაუჩანძი — ჩუხჯულისის გზის მშენებლობის მეთვალყურე ტექნიკოსად გადაიყვანეს.

1905 წლის რევოლუციის ბობოქარ დღეებში ვ. ი. ბექაური სამუშაოდ ხაშურში (მაშინ ხაშურს მიხაილოვო ერქვა) გადავიდა, სადაც აქტიურად მონაწილეობდა ხაშურის საორთქლმავლო დეპოს მუშათა გამოსვლებში. მეფის თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ შეიარაღებული აჯანყების მომზადების პერიოდში ადგილობრივმა რევოლუციურმა კომიტეტმა მას, როგორც გამომგონებელს, დაავალა ბომბების დამზადება. ხაშურის მკვიდრი, პერსონალური პენსიონერი გიორგი ქურდაძე გვიამბობს, თუ როგორი ენთუზიაზმით შეუდგა ვ. ბექაური მიღებული დავალების შესრულებას. მან რკინიგზელ ლევან ხარატის სახლის სარდაფში მოაწყო ლაბორატორია-სახელოსნო ბომბების დასამზადებლად. ამ ფრიადმნიშვნელოვან საქმეში მას ეხმარებოდნენ მუშა-რევოლუციონერები ლაზრო გელაშვილი (იგივე კაჭუნაშვილი), ვლადიმერ ბუღაძე და ალექსანდრე ნოზაძე.

ახალგაზრდა თვითნასწავლმა გამომგონებელმა გარდა ბომბებისა ხაშურელთა მეტრძოლი რაზმისათვის დაამზადა აგრეთვე თვითნაკეთი ზარბაზანიც¹. ზარბაზნის კონსტრუქცია სრულიად მარტივი იყო: გუთნის თვლებს რკინის გვერგვებით დაამაგრეს ორთქლმავლის „გრძივი“ (საცეცხლე) მილი, რომელსაც საკეტი გაუკეთეს. 1905 წელს ეს ზარბაზანი რკინიგზელმა მუშებმა გამოიყენეს კაზაკებთან შეტაკების დროს

¹ ჩვენს ისტორიულ-პარტიულ ლიტერატურაში აქამდე ცნობილი არ იყო ხაშურში ბომბებისა და ზარბაზნის გამკეთებლის ცნობა.

ხაშურის სადგურის რაიონში. ბექაურის ზარბაზნის ცეცხლმა დამსჯელთა რიგებში არევ-დარევა შეიტანა, მაგრამ, სამწუხაროდ, ძალები ჯერ კიდევ საკმარისი არ იყო და აჯანყებულნი იძულებული გახდნენ უკან დაეხიათ.

აჯანყების ჩახშობის შემდეგ ვ. ი. ბექაური არალეგალურად ცხოვრობდა, ხოლო 1907 წელს იძულებული გახდა ამიერკავკასია დაეტოვებინა¹.

პოლიციას რომ ხელში არ ჩავარდნოდა, მან თავი აარიდა სამხედრო სამსახურში გაწვევას. 1908 წლის 25 ივნისს გაზეთ „კავკაზში“ გამოქვეყნდა შემდეგი ცნობა:

„თბილისის გუბერნიის დუშეთის სამხედრო ბეგარის სამაზრო საკრებულო დაეძებს ქვემოთ ჩამოთვლილ პირებს, რომლებიც დროზე არ გამოცხადდნენ გაწვევაზე სამხედრო ბეგარის მოსახდელად და თავს არიდებენ გამოცხადებას და რომელთა ადგილსამყოფელი საკრებულოსათვის უცნობია. ყველას, ვისთვისაც ცნობილია ამ პირთა ადგილსამყოფელი, ევალება შეატყობინოს საკრებულოს, თუ სად იმყოფებიან ისინი“. ამ სიაში აღნიშნული იყო ვ. ი. ბექაურიც — კიტოხელი გლეხის შვილი, რომელიც მეფის სამხედრო სამსახურში უნდა გაეწვიათ².

პოლიციის დევნით შეწუხებული ვ. ი. ბექაური 1907 წელს კომბირში გადასახლდა. რამდენიმე ხნის შემდეგ ის ჩადის პეტერბურგში, სადაც ცოლად შეირთო ლილია ვალსტრემი — პუტილოვის (ამჟამად კიროვის სახელობის) ქარხნის მჭედელი

¹ ლენინგრადის პარტიული არქივი, ვ. ი. ბექაურის პირადი საქმე, № 149470.

² გაზ. „კავკაზი“, № 168. 1908 წ., 25 ივნისი.

მუშის, ეროვნებით შეედის, ქალიშვილი. მალე მათ შეეძინათ ქალიშვილი ნინო. ნინო ვლადიმერის ასული ბექაური არის მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის ი. პ. პავლოვის სახელობის ფიზიოლოგიის ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერი თანამშრომელი, გამოჩენილი ფიზიოლოგის აკადემიკოს ლ. ა. ორბელის მოწაფე. იგი ავტორია 30-ზე მეტი სამეცნიერო შრომისა ნერვული სისტემის ფიზიოლოგიის დარგში. ნინო ბექაურმა შეიმუშავა ირიდო-ციკლიტების განსაკუთრებით მძიმე ფორმების დროს თვალის ხანგრძლივი სპორტონოვოკაინის რეტრობულბარული ანესთეზიის წესი (გამოქვეყნებულია გამოგონებათა 1960 წლის № 22 ბიულეტენში), რისთვისაც სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოსთან არსებულმა გამოგონებათა და აღმოჩენების საქმეთა კომიტეტმა ნ. ვ. ბექაურს საავტორო მოწმობა მისცა.

დიდი ოქტომბრის სოციალისტურ რევოლუციამდე ბექაურების ოჯახი ცხოვრობდა შემთხვევითი შემოსავლით, რასაც ვლადიმერი იღებდა წვრილ-წვრილი ტექნიკური გამოგონებებისა და გაუმჯობესებებისათვის (მათ შორის მექანიკური სათამაშოების სრულყოფისათვის), ჰქონდა ხოლმე ერთდროული შეკვეთებიც: ნახაზები, სხვადასხვა გაანგარიშებანი. სწორედ ამ წლებში ვ. ი. ბექაურმა შექმნა აპარატი, რომელიც დროის აღნიშვნებს ბეჭდავდა მოძრავი ქაღალდის ლენტზე, აგრეთვე აპარატი ვაგონების მოცდენის რევისტრაციისა და აღრიცხვისათვის და სხვ. ამ პერიოდის ზოგიერთი მისი სამხედრო-ტექნიკური ხასიათის გამოგონება მეფის რუსეთის სამხედრო უწყებას არ მიუღია. ქართველმა გამოგონებელმაც გაიზიარა სამხედრო ტექნიკის დარგის ბევრი რუსი გამოგონებლის მწარე ხედარი.

მართალია, ვ. ი. ბექაურს მთელი არსებით სძაგდა მეფის თვითმპყრობელობა, მაგრამ მას ვულშიც კი არ გაუვლია პატენტი სამშობლოს გარეთ აედო და თავისი გამოგონებები უცხოელებისათვის მიეყიდა. ერთადერთი პატენტი, რომელიც მიიღო არა მარტო რუსეთში, არამედ გერმანიაში, საფრანგეთში, ინგლისში, იტალიასა და იაპონიაშიც, ეს იყო გამოგონება არასამხედრო მნიშვნელობისა; იგი ეხებოდა ავტომატური დამცავი სიგნალიზაციის მოწყობის ხერხს, რომელიც განგაშს ტახდა სეიფებსა თუ საწყობებში ბოროტმოქმედთა შეპარვის დროს, სულ ერთია ეს ბოროტმოქმედნი გაანგრევდნენ კედელს, იატაკს თუ ჭერს.

ვ. ი. ბექაურის როგორც გამოგონებლის ნიჭი სრულად გამოვლინდა მხოლოდ დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის შემდეგ, როცა გამოგონებელთა, რაციონალიზატორთა და წარმოების ნოვატორთა წინაშე დაისახა შემოქმედებითი მუშაობის ფართო პერსპექტივები, როცა შრომა დიდებისა და სახელის საქმედ იქცა.

„ვლადიმერ ივანეს ძე ბექაური, — აღნიშნავს თავის მოგონებებში ს. ვ. კრივონოსოვი, — იყო ნიჭიერი, ცოდნისმოყვარე ადამიანი, რომელსაც ვაჟნდა ანალიზური აზროვნების უნარი, შემოქმედებითი ნებისყოფის მქონე ხასიათი, ერთობ დიდი შრომისმოყვარეობა და სიბეჯითე. მან გაშალა მსჭედარე საქმიანობა და მეტად ნაყოფიერი გამოგონებელი აღმოჩნდა. მისი საქმიანობა მოიცავდა ტექნიკის სხვადასხვა დარგს — მოსამართი მექანიკური საბავშვო სათამაშოებით დაწყებული და სამხედრო ხასიათის ფრიალმნიშვნელოვანი გამოგონებებით დამთავრებული“¹.

¹ ავტორის პირადი ფონდი, ს. ვ. კრივონოსოვის მოგონებებიდან.

ვ. ი. ბეჭაური იყო მაღალი ტექნიკური კულტურის ადამიანი, მას ჰქონდა მრავალმხრივი ცოდნა, გამოირჩეოდა განსაკუთრებული შრომისუნარიანობით. ამის დასადასტურებლად გამოდგება ის დახასიათებები, რომლებიც გამომგონებელს მიუღია თავისი ნაყოფიერი შემოქმედებითი მოღვაწეობის სხვადასხვა პერიოდში. ასე, მაგალითად, 1920 წელს რსფსრ გამოგონებათა და გაუმჯობესებების საქმეთა კომიტეტი ბეჭაურზე წერდა: „...ნიჭიერი გამოგონებელი, ტექნიკური საქმის ენერგიული ორგანიზატორი, ძალზე კორექტული ადამიანი. დაკისრებულ მოვალეობასა და დავალებებს ასრულებს ზუსტად, კეთილსინდისიერად და ფაქიზად... სანამ თავის გამოგონებას წარადგენდეს, იგი დაწვრილებით აწონ-დაწონის ყოველგვარ გარემობასა და რეალური განხორციელების შესაძლებლობას. ასეთია მისი ხელსაწყოები სეიფებისა და საწყობების დასაცავად, მუშების დასათვლელად, ამას გარდა, სამხედრო ხასიათის გამოგონებები არანაკლებ შესანიშნავი და სერიოზულია“¹.

როგორც ცნობილია, ოქტომბრის რევოლუციამდე გამომგონებლობა უაღრესად პირადული საქმე იყო, ხოლო გამოგონებები — კერძო საკუთრება. ყველაფერ ამასთან ერთად გამომგონებელთა მნიშვნელოვანი ნაწილის ცხოვრების გზა სულიერი კრახით მთავრდებოდა. ნივთიერი ხელმოკლეობისა და დახმარების გაუწვევლობის გამო ბევრი მათგანი იძულებული ხდებოდა ხელი აეღო შემოქმედებითს მუშაობაზე.

მხოლოდ სოციალისტურმა წყობილებამ შექმნა ჩვენს

¹ სსრკ თავდაცვის სამინისტროს გამოგონებათა განყოფილების მასალებიდან.

ვეყანაში პირობები გამომგონებლობის ფართოდ განვითარებისათვის. ამ მიმართულებით მომუშავე ადამიანებს სრული ასაქანი მიეცათ თავისი საქმიანობის გასაშლელად.

ტექნიკური პროგრესის განვითარებას, როგორც ცნობილია, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებდა ვ. ი. ლენინი. მათეულ მილიონობით შემოქმედის გონება, — ამბობდა ლიჩი, — ქმნის რაღაც განუზომლად უფრო მაღალს, ვიდრე მშველამ დიდი და გენიალური წინასწარჭვრეტა“¹.

ვ. ი. ლენინი უდიდეს ინტერესს იჩენდა მეცნიერების მიღწევებისადმი რადიოტექნიკის, საარტილერიო, ავიაციისა და სხვა დარგებში. მისი პირადი ინიციატივით შეიქმნა ცენტრალური აეროჰიდროდინამიკური ინსტიტუტი, რომელიც შემდგომში თანამედროვე თვითმფრინავმშენებლობის მძლავრი სამეცნიერო ბაზა გახდა. ვლადიმერ ილიას ძე ყოველმხრივ ხმარებოდა ნიჟინ ნოვგოროდის რადიოლაბორატორიებისა და მოსკოვის ცენტრალური რადიოსადგურის მშენებლობას. ამ მშენებლობებს უდიდესი თავდაცვითი მნიშვნელობა ჰქონდა.

ვ. ი. ლენინმა მხარი დაუჭირა ბევრ გამოგონებას, რომლებმაც თვალსაჩინო როლი შეასრულეს ჩვენი სახალხო მეურნეობის განვითარებაში, როგორცაა გამოგონებები რადიოტექნიკის, ტორფის ჰიდრავლიკური მოპოვების, ფიქალების მრეწველობის განვითარების, პირველი თბომავლების აგებისა და ტექნიკის ბევრ სხვა დარგში.

სამოქალაქო ომის უმძიმეს პირობებში განსაკუთრებული ყურადღება, ბუნებრივია, ეთმობოდა სამხედრო-ტექნიკურ გამოგონებლობას. ვლადიმერ ილიას ძე ლენინი პოულობდა

¹ ვ. ი. ლენინი, თხზ., ტ. 26, გვ. 196 (რუს. გამ.).

დროს პირადად გასცნობოდა უმნიშვნელოვანეს სამხედრო გამოგონებებს. ცნობილია, რომ ვ. ი. ლენინი მ. გორკისთან ერთად 1920 წლის 18 ივნისს ეწვია მთავარ საარტილერიო სამმართველოს, სადაც დაესწრო ა. მ. იგნატიევის მიერ გამოგონებული საარტილერიო ოპტიკური ხელსაწყოს ჩვენება შემოწმებას. თვალის ერთი გადავლებითაც რომ გავეცნობო სამოქალაქო ომის პერიოდის თავდაცვითი მრეწველობის დარგის გამოგონებებს, დავრწმუნდებით, რომ საბჭოთა თავდაცვითი გამოგონებლობა თავის ჩამოყალიბებას ვ. ი. ლენინს უნდა უმაღლოდეს.

ჩვენს ქვეყანაში გამოგონებლობისა და რაციონალიზატორობის განვითარების ისტორიაში მნიშვნელოვანი ნიშანს სვეტია ვ. ი. ლენინის მიერ ხელმოწერილი რუსეთის სფსრ სახალხო კომისართა საბჭოს 1919 წლის 30 ივნისის დეკრეტი რომლითაც დამტკიცდა „დებულება“ გამოგონებათა შესახებ.

ამ დეკრეტით ჩვენს ქვეყანაში გამოგონებლობა ცხადდებოდა სახელმწიფოებრივ საქმედ, ხოლო თვით გამოგონებანი — საზოგადოებრივ კუთვნილებად. ამავე დროს გამოგონებელს რჩებოდა ავტორობის უფლება და ყოველი სასარგებლოდ აღიარებული გამოგონებისათვის მიეცემოდა გასამრჯელო.

„გამოგონებათა შესახებ“ ლენინური დეკრეტით საფუძველი ჩაეყარა სოციალისტურ საგამომგონებლო სამართალს. პირველად ისტორიაში სახელმწიფო ორგანოები მოვალენი გახდნენ კანონის მიხედვით ხელი შეეწყოთ ყოველი სასარგებლო გამოგონებისა და გაუმჯობესების წარმოებაში დანერგვისათვის. ამ დეკრეტით დაზუსტდა სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამეცნიერო-ტექნიკური საზოგადოებისა

და გამოგონებათა და გაუმჯობესებების საქმეთა კომიტეტის კომპეტენციები და ფუნქციები, ამაღლდა ამ ორგანოების როლი.

სამოქალაქო ომის დამთავრების შემდეგ ტექნიკური პროგრესის საკითხებს, როგორც უდიდესი მნიშვნელობის საქმეს, ცალკე განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო. „თუ რუსეთი არ გადავიყვანეთ სხვა, წინანდელთან შედარებით უფრო მაღალ ტექნიკაზე, ისე შეუძლებელია ლაპარაკი სახალხო მეურნეობის აღდგენასა და კომუნიზმზე. კომუნიზმი არასაბჭოთა ხელისუფლება პლუს მთელი ქვეყნის ელექტროფიკაცია...“¹. — ეს სიტყვები ლენინის მიერ სწორედ იმ პერიოდში იყო თქმული, როდესაც ტექნიკური პროგრესის გზაზე რუსეთის გადაყვანის ერთ-ერთი დიდმნიშვნელოვანი ბერკეტი უნდა გამხდარიყო საბჭოთა საგამომგონებლო შემოქმედება და მუშათა, გლეხთა, ინტელიგენციის უფართოესი მასების ნოვატორობა. „მეცნიერების, პროლეტარიატისა და ტექნიკის წარმომადგენლების კავშირის წინაშე ვერავითარი ბნელი ძალა ვერ გაძლებს“², — ასწავლიდა მშრომელებს დიდი ლენინი.

ჩვენი ქვეყნის თავდაცვითი ძლიერების განმტკიცების საკითხები ვ. ი. ლენინის დაუცხრომელი ზრუნვის საგანი იყო მშვიდობიანი მშენებლობის წლებშიც. ამიტომ იგი განსაკუთრებულ ყურადღებას იჩენდა სამხედრო გამოგონებლობის, საბჭოთა სამხედრო ტექნიკის განვითარების მიმართ. აი რას წერდა ამის გამო ნ. კ. კრუპსკაია: „...მახსენდება ილიჩთან საუბარი... იგი ჯერ სხვადასხვა მიმდინარე საკითხებზე ლაპა-

¹ ვ. ი. ლენინი, თხზ., ტ. 31, გვ. 513.

² ვ. ი. ლენინი, თხზ., ტ. 30, გვ. 484.

რაკობდა... მერე კი — ერთ-ერთ გამოგონებასთან დაკავშირებით — იმაზე, რომ ახალი გამოგონებანი მეცნიერებისა ტექნიკის დარგში ჩვენი ქვეყნის თავდაცვას ისე გაძლიერებენ, რომ შეუძლებელი გახდება მასზე რაიმე თავდასხმა¹. ეს საუბარი დაახლოებით ისეთ დროს მოხდა, რომ შესაძლებელია სხვა გამომგონებლებთან ერთად ბელადის სიტყვებში ვ. ი. ბეჭაურსაც ეხებოდა.

პარტიისა და საბჭოთა ხელისუფლების თვალსაჩინო მოღვაწე, ამჟამად საკავშირო მნიშვნელობის პერსონალური პენსიონერი ს. ი. ქავთარაძე იგონებს, რომ ვლადიმერ ბეჭაურმა ერთხელ მას გაუზიარა სამხედრო-საზღვაო ფლოტის ბრძოლისუნარიანობის ამოღების თაობაზე ვ. ი. ლენინთან საუბრის დროს მიღებული შთაბეჭდილებები. მაშინ ვლადიმერ ილიას ძეს ბეჭაურისათვის უთქვამს: — თქვენი გამოგონებებით სახელმწიფოს ათავისუფლებთ უდიდესი ხარჯებისაგან აი რას გვიამბობს ვ. ი. ლენინთან ვ. ი. ბეჭაურის შეხვედრებზე სახალხო კომისართა საბჭოს საქმეთა მმართველ ნ. პ. გორბუნოვი:

„მშვენივრად მახსოვს მთელი რიგი საუბრები და შეხვედრები ვლადიმერ ილიას ძე ლენინისა გამომგონებლებთან. იგულისხმობდა სწვდებოდა ცალკეულ დიდმნიშვნელოვან გამოგონებათა არსს. მახსოვს, მაგალითად, რა უდიდესი ყურადღებითა და ინტერესით მოეკიდა ვლადიმერ ილიას ძე ვლადიმერ ივანეს ძე ბეჭაურის გამოგონებას, როდესაც მან თავისი ორი გამოგონება გააცნო — მართვა მანძილზე ბგერითი სიგნალე-

¹ „გომონებანი ლენინზე“, 1962, გვ. 682 (რუს. გამოც.).

ბის საშუალებით და უაღრესად გონებამახვილური კონსტრუქციის ცეცხლგამძლე კარადები, რომელთა გატეხა შეუძლებელი იყო. პირდაპირ მოგვჩიბლა შესანიშნავმა სისადავემ. რომლითაც გადაეწყვიტა გამომგონებელს რთული ტექნიკური მოცინა, და ტექნიკური იდეის ნატიფმა შესრულებამ. ცხადი იყო, რომ ჩვენს წინაშე იდგა თვალსაჩინო გამომგონებელი და უაღრესად ნიჭიერი კონსტრუქტორი“¹.

ვ. ი. ლენინს თვითუფლები და რაციონალიზატორი თანამებრძოლ ამხანაგად მიაჩნდა. გამომგონებლებში იგი ხელავედა ტექნიკის რევოლუციონერს, ხოლო თვით სიტყვას „გამომგონებელი“ ხმარობდა ადამიანის საუკეთესო დახასიათებისათვის.

შრომისა და თავდაცვის საბჭოს საქმეთა მმართველის მოადგილის ვ. ა. სმოლიანინოვის სიტყვებიდან ჩანს, რომ ვლადიმერ ილიას ძეს ძალიან უყვარდა გამომგონებლები „და ისინი მიდიოდნენ მასთან, შეიძლება ითქვას, ჯგუფებად, მიმართავდნენ თავიანთი წინადადებებით, რადგან მასში ხედავდნენ ადამიანს, რომელიც გაიგებდა მათს მისწრაფებას — თავიანთი შემოქმედებით სარგებლობა მოეტანათ ჩვენს ქვეყანაში სოციალიზმის საქმისათვის“².

ლენინის ხასიათის ამ შესანიშნავ თვისებაში თავისი გამოცდილებით დარწმუნდა ვ. ბეჭაურიც, რომელიც იმხანად მუშაობდა პეტროგრაღის სათბობით მომარაგების პასუხისმგებელ ორგანიზატორად და პეტროგრაღის რკინიგზის კვან-

¹ ქურონ. „იზობრეტატელ“, № 1, 1934 წ., ქურონ. „იზობრეტატელ ი რაციონალიზატორ“, № 4, 1960 წ., გვ. 3—4.

² ქურონ. „იზობრის ისტორიი“, № 4, 1962 წ., გვ. 10.

ძის რწმუნებულად. მან სწორედ ამ პერიოდში გააცნო ლენინს თავისი გამოგონება სამხედრო-საზღვაო ფლოტის ტექნიკურ აღჭურვილობის დარგში და სთხოვა დახმარება გაეწია თავ დაცვითი მნიშვნელობის ახალი საგამომგონებლო ჩანაფიქრების განხორციელებაში.

ჯერ კიდევ 1920 წლის 8 დეკემბერს, ვ. ი. ბექაური ლენინთან შეხვედრაში, შედგა საკავშირო სახალხო მეურნეობის საბჭოსთან არსებული სამეცნიერო-ტექნიკური საზოგადოების კომისიის სხდომა, რომელზეც იხილავდნენ საკითხს „ვ. ი. ბექაურის საგამომგონებლო-ექსპერიმენტულ სახელოსნოს შექმნის შესახებ“. სხდომაზე აუცილებლად მიიჩნიეს „გამოეყოს სახელოსნო და მისი მომავალი პერსონალი, როგორც საორგანიზაციო, ისე აღმასრულებელი დამკვერელი ჯგუფის სურსათით და მასალებით მომარაგებისა და პირადი შემადგენლობის შრომის ანაზღაურების უზრუნველსაყოფად. ამაზე აღიპრას სათანადო შუამდგომლობა საბჭოს საბჭოს წინაშე პროფკავშირთა ცენტრალური საბჭოს პრეზიდიუმის მეშვეობით“¹.

1921 წელს ვ. ი. ბექაურის ინიციატივით შეიქმნა განსაკუთრებული ტექნიკური ბიურო, რომელიც მაშინვე ოპერატიულად იქნა დაფინანსებული. გასავლის ხარჯთაღრიცხვა იყოფოდა შემდეგ ნაწილებად: საავიაციო-საფრენოსნო, წყალქვეშა კვების, სპეციალური, საექსპერიმენტო-საგამომგონებლო, ფეთქებადი ნივთიერებებისა და ელექტროტექნიკური. თავისი საქმიანობის დასაწყისში განსაკუთრებულ

ვ. ი. ბექაური რკინიგზის ტექნიკური სასწავლებლის კურსდამთავრებულებს შორის (შუა რიგში მარჯვნიდან მეორე). 1903 წ.

¹ სსრ კავშირის თავდაცვის სამინისტროს გამოგონებათა განყოფილების მასალებიდან.

ვ. ი. ბეჭაური ნაციონალურ ტანსაცმელში. 1906 წ.

ტექნიკური ბიურო შედარებით ვიწრო ამოცანებს ასრულებდა — ახდენდა ბეჭაურის ან მისი თანამშრომლების მიერ წასოყენებულ სამხედრო ხასიათის ცალკეულ გამოგონებათა რეალიზაციას. უნდა ითქვას, რომ ბიურო მუშაობას მძიმე პირობებში, თითქმის ცარიელ ადგილზე შეუდგა. ამის მიუხედავად არსებობის მეორე წელიწადს იქ შეიმუშავეს ახალი თვისებების მქონე ტორპედების პირველი ნიმუშები, რომელთა საფუძველზე გაფართოვდა მათი საბრძოლო გამოყენების შესაძლებლობები.

ვ. ი. ლენინი დაინტერესდა ვ. ი. ბეჭაურის გამოგონებებით და მასში ნიჭიერი კონსტრუქტორ-გამომგონებელი დაინახა. შრომისა და თავდაცვის საბჭოს სხდომაზე მისი ინიციატივით ორჯერ — 1921 წლის 13 და 18 ივლისს — განიხილეს გამოგონებების საკითხი. სხდომებს ვ. ი. ლენინი თავმჯდომარეობდა!

შრომისა და თავდაცვის საბჭოს 1921 წლის 13 ივლისის სხდომამ (ოქმი № 231) მოისმინა სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მოხსენება ბეჭაურის ახალ სამხედრო-სახლვით გამოგონებაზე (მომხსენებლები ბოგდანოვი, ლაპინო-სკობლო) და დაადგინა: ა) სახალხო კომისართა საბჭოს მიერ 12 ივლისს შექმნილ კომისიას წინადადება მიეცეს სახალხო კომისარიატების ყველა განაცხადის დასაფარავად შექმნილი 30-მილიონიანი ფონდიდან გასცეს 150 000 შვეიცარიული ფრანკი სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს გამომგონებელ ინჟინერ ბეჭაურისათვის თანახმად შრომისა

1 მარქსიზმ-ლენინიზმის ინსტიტუტის ცენტრალური პარტიული არქივი, ფ. 19, აღწ. 3, ს. 31.

და თავდაცვის საბჭოს აღრინდელი გადაწყვეტილებისა
ბ) სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს წინადადება მიე-
ცეს ბეჭაურის ახალი გამოგონების გამოყენების საკითხზე
შეთანხმების შემთხვევაში ამხ. ავანესოვისა და ბოგდა-
ნოვის ხელმოწერით ამხ. ლენინს წარუდგინონ ხელმოსა-
წერად¹.

1921 წლის 18 ივლისს შრომისა და თავდაცვის საბჭომ
ბეჭაურის გამოგონების შესახებ მიიღო ვრცელი დადგენი-
ლება:

„შრომისა და თავდაცვის საბჭომ მოისმინა სახალხო მე-
ურნეობის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მოხსენება
ვ. ი. ბეჭაურის ახალი სამხედრო-საზღვაო გამოგონების საქ-
მეზე და ამ გამოგონების დანერგვის ხერხების თაობაზე და
დაადგინა:

1. ვ. ი. ბეჭაურის ახალ სამხედრო-საზღვაო გამოგონების
ყველა სამუშაოთა უშუალო შესრულება დაევალოს თვით
გამომგონებელს, რისთვისაც მას მიეცეს სათანადო რწმუნე-
ბანი.

2. ვ. ი. ბეჭაურის ახალი სამხედრო-საზღვაო გამოგონე-
ბის გამოკვლევისათვის სახელმწიფო სამეცნიერო-ტექნიკური
ინსტიტუტის სამეცნიერო-ტექნიკურ საზოგადოებასთან შექმ-
ნილი კომისია დამტკიცდეს იმავე პერსონალური შემადგენ-
ლობით სამეცნიერო ხელმძღვანელობის გაწევისა და გამომ-
გონებლისათვის ყოველგვარი დახმარების აღმოჩენის მიზ-
ნით. ამასთან კომისიას უფლება ენიჭება თავისი რიგები

¹ სამხედრო-საზღვაო ფლოტის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი,
ფ. რ-360, აღწ. 1, ს. 498, ფ. 15.

მიეცეს ახალი წევრებით სამეცნიერო-ტექნიკური საზოგადო-
ების კოლექტივებში.

3. ვ. ი. ბეჭაურს წინადადება მიეცეს სასწრაფოდ დაამუ-
შაოს და სამეცნიერო-ტექნიკურ საზოგადოებაში წარადგინოს
მეორე პუნქტში დასახელებული კომისიის დასკვნით ხარჯთ-
აღრიცხვა მისი გამოგონების ცხოვრებაში დასაწერგავად.

4. დაევალოს მცირე სახალხო კომისართა საბჭოს 3 დღის
განმავლობაში განიხილოს საკითხი ავანსის სახით 25 მილიო-
ნი მანეთის გაცემის თაობაზე სამხედრო-საზღვაო ტექნიკის
საარგში მოქ. ბეჭაურის გამოგონების ზარჯთაღრიცხვის დასა-
ყვისანსებლად.

5. დამტკიცდეს პირველდაწყებითი შტატი თანამშრომ-
ლებისა და მუშებისა, მეორე პუნქტში დასახელებული კომი-
სიის დასკვნის თანახმად 77 კაცის რაოდენობით, მათ შორის
10 მუშა, 27 კაცი მაღალკვალიფიციური თანამშრომელი და
სოსამსახურე; ნება დაერთოს, რომ როგორც მუშებს, ისე ყვე-
ლა თანამშრომელს შრომა აუნაზღაურდეს ნარდად, შეთანხმე-
ბის საფუძველზე.

6. სასურსათო კომისარიატს წინადადება მიეცეს მუშაო-
ბისათვის აუცილებელი თანამშრომლებისა და მუშათა პერ-
სონალი უზრუნველყოს გაძლიერებული სასურსათო მომარა-
გებით და დაუყოვნებლივ გასცეს 27 სასურსათო ულუფა,
მუშათა მომარაგების №3 გაძლიერებული ნორმით. ამასთან
ულუფა უნდა მიეცეს მოსკოვში ვ. ი. ბეჭაურის წარმომად-
გებელს.

7. ვ. ი. ბეჭაურს უფლება მიეცეს მიიღოს რკინიგზის
მუდმივი ბილეთი მუშაობის დროს პეტროგრადში და უკან
მოსკოვში სამგზავროდ სპეციალური დანიშნულების ვაგო-
ნებით.

8. პეტროგრადის სახალხო მეურნეობის საბჭოს წინადადება მიეცეს განსაკუთრებული კომისიის (იხ. მეორე პუნქტ) წევრები და გამომგონებელი ვ. ი. ბეჭაური უზრუნველყო სატრანსპორტო საშუალებებით პეტროგრადში მგზავრობისათვის.

9. პეტროგრადის სახალხო მეურნეობის საბჭოს წინადადება მიეცეს ვ. ი. ბეჭაურს მუშაობისათვის ახალი სამხედრო საზღვაო გამოგონებების ცხოვრებაში დასაწვავად გამოუყოს ცალკე სახელოსნო მოწყობილობითა და ხელსაწყოებით უზრუნველყოს სანაოსნო ბაზების გამოყენება გამოცდებისაწარმოებლად, მოამარაგოს ბეჭაური მუშაობისათვის აუცილებელი საწვავით, ყოველგვარი მასალებითა და გადასახილ საშუალებებით¹. გამომგონებლის ყველა წინადადება მოიწონეს და მან მიიღო საჭირო რწმუნებანი და სახსრები ამ წინადადებათა განსახორციელებლად. ეს რწმუნებანი აღნიშნული იყო ვ. ი. ბეჭაურის მიერ მიღებულ მანდატში (1920 წლის 9 აგვისტოს №0—ა 10197), რომელსაც ხელს აწერდნენ შრომისა და თავდაცვის საბჭოს თავმჯდომარე ვ. ი. ლენინი, სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარე ვ. ა. ბოგდანოვი და შრომისა და თავდაცვის საბჭოს მდივან ლ. ა. ფოტიევა.

წარმოდგენა რომ ვიქონიოთ იმაზე, თუ რა დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა ლენინი ბეჭაურის გამოგონებებს, მთლიანად მოვიყვანთ ამ საინტერესო დოკუმენტს:

„მიეცა შრომისა და თავდაცვის საბჭოს ამა წლის 18 ივლისის დადგენილებით გამომგონებელ ვლადიმერ ივანეს ძე

¹ სამხედრო-საზღვაო ფლოტის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი. ფ. რ.—360, აღწ. 1, საქმი 498, ფ. 20

ბეჭაურს, რომ მას დავალებული აქვს სასწრაფოდ განახორციელოს თავისი სამხედრო-საიღუმლო ხასიათის გამოგონების.

ამ დავალების შესასრულებლად ამხ. ბეჭაურს ენიჭება უფლება:

1. მოაწყოს ტექნიკური ბიურო და ცალკე სახელოსნო;
2. აწარმოოს სამუშაოთა ყოველგვარი გაანგარიშებანი;
3. განწესებით მიიღოს სახელმწიფო მომარაგების ორგანოებისაგან მასალები, ინსტრუმენტები, ინვენტარი და სხვა საჭირო მოწყობილობა, ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ შეუძლებელია მათი მიღება სახელმწიფო რესურსებიდან, აღნიშნული საგნები შეიძინოს თავისუფალ ბაზარზე;
4. აწარმოოს შესაფერი ცდები და გამოცდები;
5. მუშაობაში მონაწილეობისათვის მიიწვიოს მაღალკვალიფიციური თანამშრომლები და მუშები და შრომა აუნაზღაუროს ნარდად, შეთანხმების მიხედვით.

ამის გარდა ვ. ი. ბეჭაურს ენიჭება უფლება:

1. ისარგებლოს ტელეგრაფითა და საქალაქთაშორისო ტელეფონით სამხედრო დაწესებულებათა თანაბრად.
2. საჭირო შემთხვევებში მიავლინოს თავისი თანამშრომლები მოსკოვისა და პეტროგრადის გუბერნიის ყველა ქალაქში.

პეტროგრადის სახალხო მეურნეობის საბჭოს ევალება გამოუყოს ამხ. ბეჭაურს მისი გამოგონების განხორციელების სამუშაოთა საწარმოებლად შენობა ტექნიკური ბიუროსათვის, მოწყობილობა და ინსტრუმენტები ცალკე სახელოსნოს შესაქმნელად, საშუალება მისცეს მას გამოიყენოს სანაოსნო ბაზები გამოცდების ჩასატარებლად, მოამარაგოს ამხ. ვ. ი. ბე-

ქაური სამუშაოსათვის საქირო სათბობით, ყველა მასალით და გადასაზიდი საშუალებებით, აგრეთვე უზრუნველყოს ის საქირო საშუალებებით პეტერბურგში მიმოსვლისათვის.

ყველა დაწესებულებასა და თანამდებობის პირებს წინადადება ეძლევათ ყოველი ღონისძიებით შეუწყონ ხელს ვ. ი. ბექაურს მასზე დაკისრებული ამოცანის განხორციელებაში¹.

ვლადიმერ ილიას ძე ლენინის მითითებით ვ. ი. ბექაურს აგრეთვე მისცეს კრემლის მუდმივი საშვი № 0864.

ს. ვ. კრივონოსოვი თავის მოგონებაში წერს: „ვ. ი. ლენინმა ბექაურს დიდი ინტერესით მოუსმინა და განსაკუთრებული გულისხმიერება გამოიჩინა მისი იდეებისადმი და დახმარების აღმოჩენა აღუთქვა“².

ტექნიკური ბიუროს შესაქმნელად ძირითადი ბაზა იყო პირველი მსოფლიო ომის დროს პეტროგრადში აგებული სამხედრო უწყების ცენტრალური ელექტროტექნიკური ლაბორატორია, რომელსაც სათავეში ედგა ვ. ა. ზაბუტსკი. ლაბორატორიას ჰყავდა კვალიფიციურ მეცნიერ მუშაკთა ბირთვი, ჰქონდა ზოგიერთი მოწყობილობა და რამდენიმე მოუწყობელი ლაბორატორიული კაბინეტი.

ცენტრალურ ელექტროტექნიკურ ლაბორატორიაში მაშინ შედიოდა ძლიერი დენების ლაბორატორია, რომელსაც ხელმძღვანელობდა პეტროგრადის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის პროფესორი მ. ა. შატელენი, სუსტი დენების ლაბორატორია, რომელსაც ხელმძღვანელობდა იმავე ინსტიტუტის

¹ მარქსიზმ-ლენინიზმის ინსტიტუტის ცენტრალური პარტიული არქივი, ფ. 2, აღწ. № 1, ს. 211614, ფ. 30.
² ავტორის პირადი ფონდი, ს. ვ. კრივონოსოვის მოგონებიდან, ფ. 26.

პროფესორი, შემდეგ კი სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრი ვ. თ. მიტკევიჩი, ფიზიკის ლაბორატორია და ჰაერნაოსნობის განყოფილება.

მალე ვ. ი. ბექაური სათავეში ჩაუდგა ცენტრალურ ელექტროტექნიკურ ლაბორატორიას. შემდეგ ეს ლაბორატორია შეუერთდა ტექნიკურ ბიუროს და ეწოდა „განსაკუთრებული ტექნიკური ბიურო“. ბიუროს დაარსების პირველ პერიოდში აქ მუშაობდა 77 თანამშრომელი.

სამოქალაქო ომის დამთავრების შემდეგ კიდევ მეტი სიმწვავეით დაისვა წითელი არმიის მაღალ მეცნიერულ-ტექნიკურ დონეზე აღჭურვის საკითხი. ერთ-ერთი ძირითადი ორგანიზაცია, რომელიც მოწოდებული იყო შეესრულებინა ეს ამოცანები, იყო განსაკუთრებული ტექნიკური ბიურო. ბიუროს სამეცნიერო ხელმძღვანელად დაინიშნა გამოჩენილი მეცნიერი, აკადემიკოსი ვ. თ. მიტკევიჩი, რომელმაც ამ დიდმნიშვნელოვან სახელმწიფო საქმიანობაში მონაწილეობის მიხედვად თავისი მოწაფეებიც შემოიკრიბა!

ამრიგად, უკვე 1921 წლის დამლევისათვის ყველა საქირო პირობა შეიქმნა იმისათვის, რომ წარმატებით განხორციელებულიყო მუშაობა შრომისა და თავდაცვის საბჭოს იმ დადგენილების შესასრულებლად, რომელშიც აღნიშნული იყო ტექნიკურ ბიუროსთან „ცალკე სახელოსნოს“ შექმნის საქიროება, ამ სახელოსნოს ბექაურმა უწოდა „ექსმანი“ — ექსპერიმენტული სახელოსნო მეცნიერული კვლევისათვის.

ფაქტიურად ცალკე სახელოსნო, როგორც ასეთი, არ არ-

¹ აკად. ვ. თ. მიტკევიჩი, „ჩრდილო შრომები“, სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის გამოცემა, მ-ლ, 1956 წ., გვ. 10.

სებობდა. იგი იყო თავისებური შირმა საზღვარგარეთი და საჭირო მოწყობილობებისა და ტექნიკური ლიტერატურის მისაღებად, რადგან ამის მიღწევა განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს საშუალებით უიმედო საქმე იყო. ამ სპეციალური დანიშნულების ბიუროს სახელწოდებაც კი კაპიტლისტურ ქვეყნებთან ურთიერთობის გამწვავების პირობებში დიდ ეპქევას იწვევდა მათ შორის. თავის ვრცელ მოგონებებში ვ. ი. ბეჭაურის შესახებ ს. ვ. კრივონოსოვის მოკყავს საინტერესო მონაცემები ამ „სახელოსნოს“ შესახებ. „შემთხვევით როდი გამოიყენა ბეჭაურმა სახელწოდება „ექსპანსიონგლისურ ენაზე ეს უღერდა, როგორც ისეთი რამ, რაც დაკავშირებულია ფულთან (ინგლისური „მანი“ ფულს ნიშნავს ბოლო წინსართი „ექსი“ — რაიმეს მიღებას). ამიტომ ინგლისურად ეს უღერდა, ყოველ შემთხვევაში ისეთ რამედ, რა უშუალოდ ფულთან არის დაკავშირებული“¹.

„ექსპანსი“ მიმოწერას აწარმოებდა უცხოეთის ფირმებთან, დებდა მათთან ხელშეკრულებებს, საზღვარგარეთ გზავნიდა თავის წარმომადგენლებს, რომლებსაც თვალყური უნდა ედევნებინათ შეკვეთების შესრულების მიმდინარეობისადმი და მიეღოთ მზა მოწყობილობა, აწარმოებდა გადახდას ვალუტით და სხვ. 1922 წელს თვით ბეჭაურიც გაემგზავრა გერმანიაში, ესტონეთსა და შვედეთში მის მიერ გამოგონებულ სისტემის — სასიგნალიზაციო აპარატურის დამზადების შეკვეთის შესრულებისადმი თვალყურის სადევნებლად“².

¹ ავტორის პირადი ფონდი, ს. ვ. კრივონოსოვის მოგონებებიდან 33-31.

² სსრკ მინისტრთა საბჭოს მთავარი საარქივო სამმართველო, ფ. 722, აღწ. 3, ს. 62.

„ექსპანსი“ მეშვეობით განსაკუთრებულმა ტექნიკურმა ბიურომ უცხოეთიდან მიიღო დიდძალი საზომი ხელსაწყო-ები, სპეციალური მანქანები და სხვა ფრიად ძვირფასი სამეცნიერო და ლაბორატორიული მოწყობილობა ამერიკის, ინგლისისა და გერმანიის ფირმებისაგან, აგრეთვე სპეციალური სამეცნიერო ლიტერატურა.

განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს სამუშაოთა თემად იქცა სამხედრო ტექნიკის დარგში ძალზე მრავალფეროვანი იყო. იგი ეხებოდა ნაღმებისა და ტორპედების, წყალქვეშა კატარების, კავშირგაბმულობის, საპარაშუტო ტექნიკის, ტელეგრაფიისა და სხვა დარგებს. შემდგომ დაამუშავეს იარაღის ისეთი ნიმუშები, როგორიცაა ნაღმები, ტორპედები წყალქვეშა ნავების ასაშენებლად, განსაკუთრებული ფუგასები, რადიოსამუშაოებით მართული კატარღები და სხვ. ამასთან ეს მხოლოდ რიგითი საინჟინრო დამუშავებები კი არ იყო, რომლებსაც უმნიშვნელო გაუმჯობესებები შეჰქონდათ სამხედრო შეიარაღების არსებულ ნიმუშებში, არამედ იარაღის ტაქტიკურ-ტექნიკური მონაცემების ძირფესვიანი სრულყოფა.

1924 წელს, მაგალითად, დაამუშავეს ნაღმი, რომელსაც მასშილზე ბგერის საშუალებით მართავდნენ, თხიერი გაზით მომუშავე ტორპედები, თვითმობრავი ნაღმებით ხომალდების დაზიანების ხერხი და რიგი სხვა აქტუალური ტექნიკური პრობლემები.

სსრკ კავშირის მუშურ-გლეხური წითელი არმიის სამხედრო-საზღვაო ძალების სამმართველოში 1928 წელს გამართული ერთ-ერთი თათბირის ოქმში მითითებულია, რომ ინტერესს იწვევს განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს 50-ზე მეტი ნიმუშევი, მათ შორის: ლითონის მასის აღმოჩენის ხერხი,

შიდაწვის ძრავათი მოძრავი ტორპედა, ტორპედის საპაე
საჭე, ხანგრძლივად მცურავი გადამლობი ნაღმი და სხვ.
იმ დროისათვის განსაკუთრებულმა ტექნიკურმა ბიურო
უკვე დაამთავრა წყალქვეშა ნაუბისათვის განკუთვნილი
ტორპედების ნიმუშები, სატორპედო აპარატი, შიდასაესკა
რო კავშირგაბმულობა და დაამუშავა სამხედრო-საზღვე
ფლოტის ტექნიკურ აღჭურვასთან დაკავშირებული იმ პერ
ოდისათვის სხვა აქტუალური საკითხები.
1926 წელს გამოცდილ იქნა განსაკუთრებულ ტექნიკურ
ბიუროში შექმნილი ლითონმძებნი, რომლის შესახებ
„ებრონის“ შეფასებაში ნათქვამი იყო, რომ მუშაობის პრი
ციპში ლითონმძებნა შემდეგი ღირებულები გამოავლინა: ან
ნიშნავს ლითონის არსებობას წყალქვეშ; ხელსაწყო ისე შეი
ლება მოიპაროს, რომ შესძლებს აღნიშნოს ლითონის მარ
ნაეარაუდვეი მოცულობით; ხელსაწყო არ იძლევა მცდე
ჩვენებებს, შეიძლება მას უსიტყვოდ ვენდოთ; ხელსაწყო
უნარი შესწევს არა მარტო აჩვენოს ლითონის არსებობა მო
ცემულ ადგილზე, არამედ განსაზღვროს მისი რაოდენობა.
რითაც თავიდან აცილებს მყვინთავეებს წყალში ხშირ ჩაშვებას.
ხელსაწყოს დახმარებით შესაძლებელია ზუსტად დადგინდეს
მეტალის მასის ადგილმდებარეობა, ამასთან აუცილებელ
ადარ არის დიდი მოედნების გამოკვლევა, რაც თვალსაჩინო
დადასტურდა 1926 წლის 18 ნოემბერს წყალქვეშა ნავის აღ
მოჩენის დროს, როდესაც წყალში ჩაშვებული მყვინთავე
პირველსავე შემთხვევაში ნავზე მოხვდა; ხელსაწყოს მუშაო
ბა დამოკიდებული არ არის ამინდზე; მას შეუძლია ძებნი
წარმოება მაშინაც, როცა ყველა სხვა ხერხის გამოყენებ
უშედეგია; ხელსაწყო საშუალებას იძლევა ლითონი დიდ

დამკვე აღმოვაჩინოთ, რაც ტრალის სიგრძეზეა დამოკი
ებული.

1926 წელს ორი კვირის განმავლობაში ხელსაწყოს სა
ცულებით ნაპოვნია მრავალი ჩაძირული ზომადი და წყალ
ქვეშა ნავი სხვადასხვა სიღრმეზე¹.

ამოცანებს, რომლებიც განსაკუთრებული ტექნიკური
ხერხის წინაშე იყო დასახული, უადრესად დიდი მნიშვნე
ლობა აქონდა ჩვენი ქვეყნის თავდაცვისათვის. ამავე დროს
დიდი როლი იყო ამ ამოცანათა გადაწყვეტა იმ პერიოდში,
როცა სამოქალაქო ომისა და უცხოეთის ინტერვენციის დამ
ატყობის შემდეგ ვაწარმოებდით სახალხო მეურნეობის
შედეგს.

განსაკუთრებულ ტექნიკურ ბიუროში პირველი ნაბიჯე
დადგებოდა იმ დარგში, — წერს თავის მოგონებებში სსრ
კავშირის მედიცინის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი
კორპორირებული პროფესორი ს. ვ. ანიჩკოვი, — რომელსაც ახლა
სსრკ-ის უდიდესი მიღწევები მიწაზე, წყალში, ჰაერსა და
სივრცეში. ეს გახლავთ აპარატების მართვა შორ მანძილზე
დადიოტალეების საშუალებით, რასაც დღეს ტელემექანიკა
წოდებენ².

განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს დიდ მიღწევებზე
მოგვითხრობს აგრეთვე ტექნიკური ჯარების თადარიგის გენე
რალ-მაიორი ი. არტემიევი თავის მოგონებებში, რომლებიც
გამოქვეყნებულია „გოგენო-ისტორიჩესკი ჟურნალში“, № 4,
1967 წ.

¹ სსრკ თავდაცვის სამინისტროს გამოგონებათა განყოფილების
საძღვრის მიხედვით.

² ავტორის პირადი ფონდი, ს. ვ. ანიჩკოვის მოგონებებიდან, ფ. 22.

„1924—1925 წლებში ის იყო დაიწყეს მუშაობა რადიო-მაუწყებლობის პირველმა სადგურებმა, — წერს იგი, — რადიოს მეშვეობით აფეთქებათა მართვის საშუალებები იმდენად ახალი იყო, რომ ბევრს არც კი სჯეროდა მათი რეალულობა. ამის მიუხედავად, სსრ კავშირის რევოლუციური სხედრო საბჭოს თავმჯდომარე და სამხედრო-საზღვაო საქმე-სახალხო კომისარი მიხეილ ვასილის ძე ფრუნზე ამ გამოგონებას თავდაცვისათვის დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა, და დასმარებას უწევდა განსაკუთრებულ ტექნიკურ ბიუროს მოითხოვდა, რომ დაეჩქარებინათ ხელსაწყობა მანქანების და ნიმუშების დამუშავება მუშურ-გლეხური წითელი არმიის შეიარაღებაში მათი მიღებისათვის“¹.

საცდელი ნიმუშების დასამზადებლად პეტროგრადის სახლში მეურნეობის საბჭომ თავდაპირველად ერთ-ერთ ქაზანას დაავალა გამოეყო ორი სახელოსნო, ხოლო თავის განსაკუთრებულ ტექნიკურ ბიუროში შეიქმნა სამაქეტო სახელოსნოები, სადაც მაღალკვალიფიციური მუშების შტაბი პყავდათ. მაგრამ ეს საწარმოო ბაზა როდღი შეესაბამებოდა ამოცანებს, რომლებიც დასახული ჰქონდა განსაკუთრებულ ტექნიკურ ბიუროს. ამიტომ ბექაურმა თანდათანობით მიიწვია იმას, რომ ლენინგრადში ააგეს იმ დროისათვის საუკეთესო ტექნოლოგიური მოწყობილობით აღჭურვილი სპეციალური საექსპერიმენტო ქარხანა. მალე დაარსდა აგრეთვე განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს მოსკოვის ფილიალი საექსპერიმენტო ქარხნითურთ (ერთ დროს მოსკოვის ფილიალ-დირექტორი იყო ძველი ბოლშევიკი ილია წივწივაძე).

¹ ი. არტემიევი, „განსაკუთრებული ტექნიკური ბიურო“, „კოვნი-ისტორიჩესკი ყურნალ“, № 4, 1967, გვ. 72.

1924—25 წლებში მოსკოვის პარტიულ და საბჭოთა ორგანიზაციებში მუშაობისას იგი ხშირად შეხვედრია ვ. ი. ლენინს და მისი დავალება მრავალჯერ შეუსრულებია), ხოლო შემდეგ — ფილიალი სევესტოპოლში“¹.

ამრიგად, განსაკუთრებულ ტექნიკურ ბიუროსთან შეიქმნა სპეციალური საწარმოო ბაზა. ამასთან ერთად მზადდებოდა განსაკუთრებული ბაზა:

პეტროგრად ზემოთ ითქვა, შრომისა და თავდაცვის საბჭოს განსაკუთრებული პეტროგრადის სახალხო მეურნეობის საბჭოს დაავალა ვ. ი. ბექაურისათვის შეექმნათ შესაძლებლობა-ობა გამოეყენებინა სანაოსნო ბაზები ცდების საწარმოებლად. ამის შესაძლებლობა იყო ფინეთის ყურეში, ლადოგისა და კარელიის ტბებზე. ფინეთის ყურეში და ონეგის ტბაზე, შემდეგ კი შვედეთის ზღვაზე, შეიქმნა კარგად მოწყობილი გამოსაცდელი ბაზები. განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს განკარგულე-ბაში იყო ბევრი კატარა და ხომალდი სპეციალური ნავსად-გომით, მათ შორის: ყოფილი საესკადრო ნადმოსნები, ტრაუ-ლერები, დამხმარე გემები, სანავსადგურო ყანულშქრელები, სპეციალური ბაზა.

ვ. ი. ბექაურის ინიციატივით განსაკუთრებულ ტექნიკურ ბიუროსთან მოწყობილ იქნა საფრენ-გამოსაცდელი ბაზა, სადაც იყო რამდენიმე თვითმფრინავი და ჰიდროთვითმფრინავი, მანქანები და სხვ. გამოცდაში მონაწილეობდნენ მფრინავი გამოცდელები: ნ. ნ. ბოლოტოვი, ბ. ვ. ქავთარაძე (დიდ სამა-ჩულო ომში ბ. ვ. ქავთარაძე გამრულად იცავდა ლენინგრადს), ნ. ს. გლაგოლევი, მოროზოვი, ურავჩენკო და სხვები.

დღნიშნულ ღონისძიებათა განხორციელების შედეგად გან-

¹ ბექაურის პირადი ფონდი. ა. გ. მოროზოვის მოგონებებიდან. ფ. 8. 29

ხედრო გამოგონებების დიდი უმრავლესობა გადაეცა არამედიკალურად. შეეჩერებოდა მათგან მხოლოდ ერთზე რადიოთი მართულ ფუფუნებაზე.

როგორც რადიოთი მართვის გამოცდის მონაწილე, ტექნიკური ჯარების თადარიგის გენერალ-მაიორი ი. არტემი ადასტურებს, პირველი ასეთი გამოცდა მოეწყო 1925 წელს ივლისში, ლენინგრადის სანიჩბოსნო ნავსადგურში ტრაულ „მიკულაძე“, რომელიც აფეთქების ადგილიდან 25 კილომეტრით იყო დაშორებული. გამოცდას დაესწრნენ მ. ვ. ფრუზინსკი, საზღვაო ძალების უფროსი და კომისარი ვ. ი. ზოტოვი, საზღვაო საქმეთა სახალხო კომისიის მოადგილე ი. ს. უსტინოვი, ლენინგრადის სამხედრო ოლქის ჯარების სარდალ ბ. მ. შაპოშნიკოვი და სხვები. გამოცდამ წარმატებით ჩაიარა.

შემდეგი გამოცდა, რომელსაც ესწრებოდნენ კ. ე. ვორილინი, ვ. კ. ორგონიკიძე და უმაღლესი სარდლობის წარმომადგენლები, კვლავ ლენინგრადში განხორციელდა 1927 წლის ნოემბრის თვეში.

1927 წლის მარტში მოხდა ფუფუნის შორ მანძილზე აფეთქებელი მოწყობილობების გამოცდა. მართვის სადგურში მოწყობილი იყო ლენინგრადში, აფეთქების ადგილიდან 1 კილომეტრის დაშორებით. ხელსაწყოები ჩაფლული იყო წყლით სავსე ორმოებში, 15 მეტრის სიღრმის ანტენები თოვლზე ეწყო, ფუფუნის ხელსაწყოთა სიღრმე 60 მეტრზე შეადგენდა. კომისიამ დანიშნულ ადგილზე დადგა სამი ცაქული და ერთი ცაქული ხელსაწყო. აფეთქების მართვა წარმოებდა წინასწარ შემუშავებული პროგრამით, რომელიც ითვალისწინებდა 6 აფეთქების მოხდენას, მათგან 3 უნდა ყოფილიყო

კ. ი. ბეკაური დედასთან ეკატერინე გიორგის ასულ ნოზაძესთან მეტროსთან ლილია გუსტაინს ასულ ვალსტრემთან ერთად. 1908 წ.

განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს ხელმძღვანელები
და თანამშრომლები.

... ცალკე აფეთქება მოკლე ტალღაზე და 3 ჯგუფური
... ტალღაზე.

... შესახებ კომისიის დასკვნაში ნათქვამი იყო,
... პირობებში შორ მანძილზე ჩატარე-
... შესანიშნავი შედეგები მოგვცეს და ერთხელ
... ხელსაწყოების შეუფერხებელი მუ-

... ითვალისწინებდა დაბრკოლებებისაგან ხელსა-
... გამოცდასაც. დაბრკოლებების შესაქმნელად
... ხელსაწყოებით მართული სადგურის ტალღის ზონა-
... რადიოსადგურები. გამოცდის აქტში აღნიშნუ-
... რომ „თელი რიგი დამატებითი გართულებებს
... აღნიშნული სადგურების ჩამხშობი და ხელის-
... შემოქმედებანი ხელსაწყოების მუშაობაზე სრუ-
... არ ახდენენ გავლენას, ხელსაწყოები პასუხობდნენ
... და მყარად და მხოლოდ თავისი მართვის სადგურის
... იღებდნენ“.

1927 წლის დამღევს, — წერს გენერალ-მაიორი ი. არტე-
... განსაკუთრებულმა ტექნიკურმა ბიურომ დაამზადა
... აფეთქებების მართვისათვის საჭირო ხელსაწყო-
... ხელსაწყოებს მათი გამომგონებლების ბექაუ-
... და მიტჩევიჩის გვარების საწყისი ასობის მიხედვით
... ეწოდა. 1927 წლის 2 თუ 3 მაისს ამ ხელსაწყოების
... ნაჩვენები იყო მოსკოვის მახლობლად მდებარე
... სამხედრო პოლიგონზე, მათი მართვა კი წარმოებ-
... დენისგარეშად განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს
... რადიოსადგურის საშუალებით, რომელსაც განაგებდა ინჟი-
... ა. ა. ლიულკა. ყველა ხელსაწყო ამოქმედდა დანიშნულ

დროს. გამოცდას დაესწრნენ მ. ი. კალინინი, კ. ე. ვოროშილოვი, ა. ი. მიქოიანი, გ. კ. ორჯონიძე, ი. ე. რუჟიკოვი და პარტიისა და მთავრობის სხვა ხელმძღვანელები.

შრომისა და თავდაცვის საბჭოს სხდომის ერთ-ერთ დადგენილებაში 1927 წელს განსაკუთრებულ ტექნიკურ ბიუროს მოღვაწეობას ასეთი შეფასება ეძლევა: „განსაკუთრებულ ტექნიკურმა ბიურომ არსებობის ხუთი წლის მანძილზე მნიშვნელოვანი სამუშაოები შეასრულა წითელი არმიის შეიარაღების ახალ საშუალებათა დამუშავების დარგში, ძირითადად სამხედრო ფლოტში არსებული ნიმუშების სრულყოფილ გაუმჯობესებაში. რიგმა ხელსაწყოებმა და დანადგარებმა უკვე მიიღო პრაქტიკული გამოყენება. შექმნილია მძლავრ სამეცნიერო დაწესებულება უხვად აღჭურვილი ლაბორატორიებით, სახელოსნოებით, რადიოსადგურითა და ა. შ. აქმსაკუთარი საზღვაო ხომალდები და სხვა დამზარებ საშუალებები. პირადი შემადგენლობა მაღალკვალიფიციურია“.

განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს განსაკუთრებული სექცია მუშაობდა ტელემექანიკის, რადიოტექნიკის, ელექტრონიკის, აკუსტიკისა და სხვა მეცნიერულ-ტექნიკური პრობლემების გადაწყვეტაზე. 1926—1927 წლებში დადებითი შედეგები იქნა მიღებული სექციის მიერ დამუშავებული გამოსახულების რადიოთი შორ მანძილზე გადასაცემი მოწყობლობის, ინფრაწითელი სხივების გამოსაყენებელი დაანადგარების, თვითმფრინავების რადიოსადგურებისა და სხვა ნიმუშების გამოცდისას.

პარტიისა და საბჭოთა სახელმწიფოს გამოჩენილმა მოღვაწემ, ამჟამად სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წევრმა ანასტას ივანეს ძე მიქოიანმა, რომელსაც მივმართ

ესეთ თხოვნით გაუზიარებინა თავისი მოგონებები ვ. ი. ბეჟა-ურსს, იგი დაახასიათა, როგორც ნიჭიერი გამომგონებელი და არჩევულებრივად მიზიდველი ადამიანი, ფანატიკურად გატაცებული საგამომგონებლო საქმიანობით, რითაც ბეჟაურმა დაიმსახურა ხელმძღვანელი ამხანაგებისა და ყველა მასთან მომუშავეის სიყვარული და პატივისცემა.

ა. ი. მიქოიანმა მიაგმო, რომ გამომგონებელ ვ. ი. ბეჟაურს ძალიან აფასებდა და დიდ პატივს სცემდა იოსებ ბესარიონის ძე სტალინი. სხვა გამოჩენილ გამომგონებლებთან — ა. ი. ნაკოლეცთან, ვ. გ. გრაბინთან, ა. ი. მიქოიანთან და სხვებთან ერთად ვ. ბეჟაურიც არა ერთხელ ყოფილა მიწვეული ა. ს. სტალინის სახლში.

კ. ე. ვოროშილოვთან და გ. კ. ორჯონიძესთან ერთად ა. ი. მიქოიანი გაუგზავნიათ მოსკოვის ოლქის ერთ-ერთ სამხედრო პოლიგონზე ვ. ი. ბეჟაურის გამოგონების გამოცდაზე დასასწრებად, სადაც რადიოტალღების საშუალებით მანძილზე შედეგები უნდა მოეხდინათ.

ბეჟაურის ეს გამოგონება კომისიის მიერ უკვე მიღებული იყო, მაგრამ იმ დროისათვის ისეთ ზემოულოდნელობად არ ითვლებოდა, რომ საკ. კბ (ბ) ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიურომ გადაწყვიტა მის რეალობაში დარწმუნებულიყო. ვ. ი. ბეჟაურის ახალი გამოგონებების გამოცდისას ისინი დარწმუნებულან, რომ აპარატებს უდიდესი თავდაცვითი მნიშვნელობა ჰქონდა.

მიქოიანმა კრემლში ჩვენთან საუბრის დროს ხაზგასმით აღნიშნა, რომ ვ. ი. ბეჟაურის გამოგონებებიდან განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა ორ უკანასკნელს — თვითმფრინავიდან კატარღების ტორპედირებას და რადიოთი შორ მანძილზე სიგნალების გადაცემას.

განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს მუშაობას, კერძო ბეჭათურის გამოგონებებს, განსაკუთრებული ინტერესით ეკუთვნოდნენ პარტიისა და მთავრობის ხელმძღვანელები, სამხედრო სარდლობა.

1929 წლის იანვარში შრომისა და თავდაცვის საბჭოს სხდომაზე მიღებულ იქნა დადგენილება, რომელშიც გარკვეული იყო განსაზღვრული განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს მუშაობის დაგეგმვის წესი. დადგენილებაში, კერძოდ, ნათქვამი იყო, რომ „განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს ყოველწლიურ პროგრამას, რომელიც მოიცავს რევოლუციური სამხედრო საბჭოს მიერ მითითებულ და ბიუროს ინიციატივით წამოჭრილ ამოცანებს, ამტკიცებს განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს დარგში მომუშავე სახელმწიფო კომისია მხოლოდ სამხედრო-საზღვაო საქმეთა სახალხო კომისარიატი ცალკეულ დაინტერესებულ სამმართველოებთან შეთანხმებისა და სსრ კავშირის რევოლუციური სამხედრო საბჭოს მოწონების შემდეგ“. ამ კომისიას ხელმძღვანელობდა ნ. მ. გორბუნოვი, მის მოადგილედ დანიშნეს სსრ კავშირის რევოლუციური სამხედრო საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ი. სუნულიხტი.

ამავე პერიოდში განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროსათვის სარეზერვო ფონდიდან მნიშვნელოვანი დამატებითი თანხები გამოიყო.

1929 წლის ივნისში შეიქმნა კომისია, რომელსაც ევალებოდა ყოველმხრივ შეეფასებინა განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს გამოგონებები, რის საფუძველზეც შესაძლებელი გახდებოდა დადგენილების მიღება ცალკეული გამოგონებების დაჯილდოების საკითხებზე.

წითელი არმიის შეიარაღებაში „ბემის“ მიღებისთანავე მათი ყოველმხრივი გამოცდა არმიის საგამოცდო მარტებზე.

მანევრებზე, — განაგრძობს გენერალ-მაიორი ი. არმიის — რომლებიც მოეწყო 1930 წლის ნოემბრიდან 1931 წლის მარტამდე, მუშურ-გლეხური წითელი არმიის შტაბის თეორიული სამმართველოს უფროსის ვ. კ. ტრიანოვილის ხელმძღვანელობით მოსკოვის მახლობლად მდებარე პოლიგონზე, უნდა განსაზღვრულიყო ხელსაწყოთა დაბრუნების მანევრების მონაწილეობის მისაღებად მათი გამოწვივის სასწავლებლიდან და ვასრულებდი „ბემის“ მანევრებათა რაზმის უფროსის მოვალეობას. ხელსაწყოთა დაბრუნებათა რაზმის უფროსის მოვალეობას. თბილისში დაბრუნებამდგარადობა დადასტურდა: თბილისში დაბრუნებაში არც ერთი ხელსაწყო არ ამუშავებულა ყალბი მანევრებში, რომლებსაც იძლეოდნენ „ბემის“ ხელსაწყოთა მანევრებზე ჩართული მძლავრი რადიომაუწყებლობის სადგურები და სპეციალური რადიოსადგურები. მეორე საცდელი მანევრები მოეწყო 1932 წლის აგვისტო-სექტემბერში კვლავ მოსკოვის მახლობლად. მანევრებში მონაწილეობდა მოსკოვის პროლეტარული მსროლელი დივიზია. მე ისევ „ბემის“ რაზმის უფროსის მოვალეობას ვასრულებდი. მანევრებს ხელმძღვანელობდა მუშურ-გლეხური წითელი არმიის შტაბის წარმომადგენელი ს. პ. ობსკოვი. მანევრებმა კარგად ჩაიარა“¹.

მესამე საცდელი მანევრები, რომელიც „ბემის“ საშუალებით გამოყენებით გაიმართა 1933 წლის ზაფხულში, აგრეთვე კარგი შედეგებით დამთავრდა.

¹ ი. ს. არტემიევი, „განსაკუთრებული ტექნიკური ბიურო“, „ვოენო-სტრატეგისკი ვურნალ“, № 4, 1967, გვ. 74.

როგორც თადარიგის პოლკოვნიკი პროფესორი ა. პ. სტელოვი თავის მოგონებებში წერს, ერთ-ერთ ასეთ საცდელ მანევრებს იმ პერიოდში ესწრებოდა ამიერკავკასიის წითელ დროშოვანი არმიის შტაბისა და პოლიტსამმართველოს ხელმძღვანელ მუშაკთა დიდი ჯგუფი სარდალ ი. ი. სმოლინის მეთაურობით¹.

ასეთივე გამოცდები წარმოებდა შორეულ აღმოსავლეთში შორეული აღმოსავლეთის განსაკუთრებულ წითელდროშოვან არმიაში. მუშურ-გლეხური წითელი არმიის კავშირგაბმულობისა და ელექტრომექანიკის სამეცნიერო-საცდელი ინსტიტუტიდან იქ გაგზავნილ სპეციალისტთა ჯგუფი გახდა ძირითად ბირთვი მუშურ-გლეხურ წითელ არმიაში პირველი სპეციალური დანიშნულების ცალკეული ასეულისა, რომელიც შეიარაღებული იყო „ბემის“ ტიპის ხელსაწყოებით.

„შემდგომში კავშირგაბმულობის სამხედრო აკადემიის ლაბორატორიამ და სადენ საშუალებათა ცენტრალურმა ლაბორატორიამ შეიმუშავეს რადიოთი აფეთქების მართვის ხელსაწყოთა სხვა ტიპებიც, რომლებიც „ბემის“ ხელსაწყოებისაგან განსხვავდებოდნენ არა მარტო აფეთქებებისათვის საჭირო სიგნალების შიფრებით, არამედ მოქმედების პრინციპებითაც“².

აფეთქებათა რადიოთი მართვის ხელსაწყოები, როგორც აღნიშნულია საინჟინრო ჯარების გენერალ-ლეიტენანტ ბ. ვ. ბიჩევსკის წიგნში „ქალაქი-ფრონტი“, გამოყენებული იყო დიდი სამამულო ომის პერიოდშიც. ომის დასაწყისისათვის

¹ ავტორის პირადი ფონდი, ა. პ. სტელოვის მოგონებებიდან, ფ. 52.
² ი. ა. რ. ტ. ე. ვ. ი. „განსაკუთრებული ტექნიკური ბიურო“, „კოვონო-ისტორიჩესკი ჟურნალი“, № 4, 1967. გვ. 77.

...საბჭოთა კავშირის სპეციალური ქვეგანყოფილებები, რომლებიც შეიარაღებული იყვნენ აფეთქებათა რადიოთი მართვის ხელსაწყოებით¹.

განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს ყოფილი თანამშრომლები ა. ი. მირვისი და ტ. მ. მიხაილოვი აღნიშნავენ, რომ დიდი სამამულო ომის წლებში საბჭოთა კავშირის დროულად შექმნილ ტერიტორიაზე, კერძოდ ხარკოვში, სპეციალური ჯარებისა ვ. ი. ბეჟაურის მეთაურობით ააფეთქეს დიდი რაოდენობის რკინიგზის მოთავსებული იყო ფაშისტური ჯარების მანქანების შტაბი და კომენდატურა.

ბეჟაურის მეორე დიდი გამოგონება იყო წითელი არმიის სამხედრო-სადესანტო ოპერაციათა ტექნიკური უზრუნველყოფის აპარატურის შექმნა. როგორც ცნობილია, სამხედრო-სადესანტო ჯარების შექმნის იდეა პირველად წარმოადგინა სსრ კავშირში და ეკუთვნის საბჭოთა კავშირის მარშალ ბ. ნ. ტუხაჩევსკის.

ბეჟაურის ცენტრალურმა კომიტეტმა მიიღო დადგენილება სსრ კავშირის თავდაცვის მდგომარეობის შესახებ“. ცენტრალურმა კომიტეტმა სსრ კავშირის რევოლუციური სამხედრო საბჭოს წინადადება მისცა გაეძლიერებინა სამხედრო ტექნიკის გაუმჯობესების სამუშაოთა ტემპი და არსებულის მოდერნიზაციასთან ერთად შეექმნათ საცდელი ნიმუშები, რომლებიც შემდგომში არმიაში დაინერგებოდა. ცენტრალური კომიტეტი სახავდა აგრეთვე მძლავრი სამხედრო ფლოტის შექმნის ამოცანას. პირველ რიგში წამო-

¹ ბ. ვ. ბიჩევსკი, „ქალაქი-ფრონტი“, მოსკოვი, სამხედრო გამომცემლობა, 1963 წელი.

წეული იყო ტექნიკური რეკონსტრუქცია, რომლის ერთ-ერთ შუალედურ ხელმძღვანელი გახდა ტუხაჩევსკი. 1931 წლის ზაქულში იგი დაინიშნა თავდაცვის სახელმწიფო კომისრ მოადგილედ და შეთავსებით მუშურ-გლეხური წითელი არმიის შეიარაღების უფროსად. როგორც ვიცით, ეს იჩვენს ქვეყანაში სოციალიზმის აშენებისათვის განსაკუთრებით დამაბული შრომის წლები. თანამედროვე საბრძოლ ტექნიკისა და იარაღის ნიმუშების შესაქმნელად საჭირო იყვნ ინჟინრების, ტექნიკოსების, სასროლი იარაღის კონსტრუქტორების, ოსტატებისა და მუშების მაღალკვალიფიციუ კადრები, საჭირო იყო სასროლი იარაღის კონსტრუქტორებ აღზრდა-მომზადება. შეიქმნა უმაღლესი სასწავლებლებისა ტექნიკუმების ფართო ქსელი, ჩამოყალიბდა მრავალი საკონსტრუქტორო ბიურო, სამეცნიერო-საგამომცდელი ინსტიტუტები და ლაბორატორიები, რომლებმაც მოგვცეს ტანკშენებელთა, თვითმფრინავშენებელთა და მოტორშენებელთა შესანიშნავი კადრები. ომის წინა ხუთწლეულების განმავლობაში მუშაობდა ათობით საკონსტრუქტორო ბიურო ვ. ა. დეგტირევის, ვ. ვ. ტოკარევის, ვ. გ. ფედოროვის, ბ. ტ. შპიტალნიკის, ა. კუჩერენკოს, ა. ნ. ტუპოლევის, ს. ა. იაკოვლევის, ს. ვ. ილიუშინის, ვ. გ. გრაბინისა და სხვათა ხელმძღვანელობით. კონსტრუქტოროთა და გამომგონებელთა ამ შესანიშნავ ზღადას ეკუთვნის ვ. ი. ბეჟაურიც.

გენერალ-მაიორი დ. ნ. ნიკიშევი თავის საინტერესო მოგონებებში გადმოგვცემს, თუ როგორი გულმოდგინებით მუშაობდა ვ. ბეჟაური ისეთი სპეციალური სამარჯვების კონსტრუქციების შექმნაზე, რომელთა საშუალებით თვითმფრინავებზე სამხედრო ტექნიკას ჰკიდებდნენ. ნიკიშევი წერს: „მი

საკილოზის ძე ტუხაჩევსკიმ დამავალა ჩამომყალიბებული მუშაობის საპაერო-სადესანტო რაზმი, რომელსაც დაეხმარებოდა უნდა შეემოწმებინა დესანტის გადასხმის საკითხი. ჯერ აეროდრომზე მიმავლინეს, მერე მხოლოდ წოდებულ განსაკუთრებულ ტექნიკურ ბიუროში, რომელიც საოციეში ედგა ვ. ი. ბეჟაური...“

ბეჟაურმა შექმნა სპეციალური სამარჯვები, რომლებიც შეეძლებას იძლეოდნენ „იუგ-1“ და „ტბ-1“ ტიპის თვითმფრინავებზე ჩამოეკიდათ „პარლემ დავიდსონის“ მარკის მანქანის მოტოციკლები, ხოლო „იუგ-1“ ტიპის თვითმფრინავის ფეხლევის ქვეშ — რადოსადგურიანი ავტომობილი, ჯავის ავტომობილი ან „ტ-27“ ტიპის მსუბუქი ტანკი.

ვ. ი. ბეჟაურის მიერ შექმნილმა სამარჯვებმა გაამართლეს მათი დანიშნულება. 1930 წლის შემოდგომაზე ლენინგრადის მხლობლად გამართულ წითელი არმიის მანევრებზე, სადაც გახორციელდა საპაერო დესანტის კომბინირებული მოქმედება, შესანიშნავი შეფასება მიიღო ამ სამარჯვებმა.

მანევრების გარჩევამ ცხადყო, რომ როგორც სარდალმა ტუხაჩევსკიმ აღნიშნა, საძირკველი ჩაეყარა საპაერო-სადესანტო ჯარების შექმნას. ამას უნდა მოჰყოლოდა სპეციალური საპაერო-სადესანტო შენაერთებისა და ავიაციის ჩამოყალიბება, რომელსაც შეეძლებოდა დიდი მასშტაბით განეხორციელებინა დესანტის გადასხმის ოპერაციები. უკვე 1931 წლიდან წითელი არმიაში გაჩნდა პირველი საპაერო-სადესანტო ბრიგადები.¹¹

¹¹ მარშალი ტუხაჩევსკი (მეგობრებისა და თანამებრძოლთა მოგონებები), სამხედრო გამომცემლობა, 1965 წ., გვ. 200—201 (რუსული ენაში).

„ბემის“ გამოცდების აქტიური მონაწილე, განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს ერთ-ერთი უხუცესი თანამშრომელი ვ. გ. შუბერტი იგონებს: „30-იან წლებში წარმოებდა ობიექტების გამოცდა ამხ. ტუხაჩევსკის თანდასწრებით. მე ვ. ი. ბეჟაური ერთად მივფრინავდით. ფრენის დროს იგი მეტად ალღევებული და შეშფოთებული იყო მომავალი გამოცდების გამო, თითქოს პირადად აბარებდა გამოცდას. როცა გამოცდა დასაწყებად აპარატურა მოვამზადე, ბეჟაურმა თვითონ გახორციელა დასკვნითი ოპერაცია. ჯერ კიდევ ჰაერში ვიყავით როცა შევიტყვეთ, რომ ყველაფერს ჩინებულად ჩაევლამალე გამოცდის შემდეგ ვ. ი. ბეჟაურმა მაჩვენა ამხ. ტუხაჩევსკის მიერ ნაჩუქარი დამბაჩა წარწერით: „საუცხოო მსროლელს წარმატებებისათვის“¹.

1929 წლის აპრილში ვ. ი. ბეჟაურმა მოხსენებითი ბარათით აცნობა სსრ კავშირის სამხედრო-საზღვაო საქმეთა სხალხო კომისარსა და რევოლუციური სამხედრო საბჭოს თავმჯდომარეს კ. ე. ვოროშილოვს თვითმფრინავებით არტორიის შორ მანძილზე გადასროლისათვის ჩატარებულ მუშაობაზე. ეს სამუშაოები განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს ინიციატივითა და სპეციალისტების მოწონებით 1923 წელს დაიწყო. 1924 წელს განხორციელებულმა ცდებმა და ჩამოსაკიდ მოწყობილობათა გამოცდამ დაადასტურა ამოცანის შესრულება და „ამით მტკიცე საფუძველი ჩაეყარა ავიაციის გამოყენების სრულიად ახალი (როგორც ჩვენთან, ისე უცხოეთში) დარგის განვითარებას, რასაც დიდი მნიშვნელობა ჰქონ

¹ ავტორის პირადი ფონდი, ვ. გ. შუბერტის მოგონებებიდან, ფ. 13

მომავალი ომების პირობებში ფრონტის ფართო მონაქმედებას უზრუნველყოფს“¹.

რევოლუციურმა სამხედრო საბჭომ ამ საკითხზე კონკრეტული წინადადება მიიღო.

მეორე წერილში, რომელიც ნ. პ. გორბუნოვის სახელზეა დანიშნული, ბეჟაური აცნობებს, რომ „ავიაციისათვის იარაღის მისაღწევის დარგში განსაკუთრებულმა ტექნიკურმა ბიურომ გააერთიანა ერთ-ერთი ურთულესი პრობლემა. თუ უცხოეთის ტექნოლოგიის დავეუქვრებთ, საზღვარგარეთის სხვა ქვეყნებზე უფრო განხორციელდა სამუშაოები რამდენიმე ათასი მეტრის სიღრმის ტორპედების ჩამოსაყრელად“². 1927 წლის აგვისტოში მოეწყო ტორპედების 200-მდე საცდელი ჩამოყრა. ამის გამო წარმატებით ჩაიარა და კომისიამ მუშაობა ორიგინალურად მიიჩნია და მაღალი შეფასება მისცა.

განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს თემატიკაში საყუარდობა ადგილი ეკავა რადიოტექნიკისა და კავშირგაბმულობის სამუშაოებთან გაუმჯობესების საკითხებს. ამის დასამტკიცებლად გამოდგება აკადემიკოს ა. ი. ბერგის მოხსენება, რომელიც მას 1929 წლის 11 ივლისს კავშირგაბმულობის სექციის სხდომაზე წაუკითხა. მოხსენებიდან ჩანს, რომ ბეჟაურის ხელმძღვანელობით დამუშავდა რიგი ორიგინალური კონსტრუქციები. ამ მართის, მაგალითად, პიეზოკვარცხელი რადიომიმღები, რომელიც ხასიათდებოდა ტალღის სიგრძის მაღალი სტაბილურობით გადაცემის მოწყობილობებში და მაღალი სელექტიურობით.

¹ სსრ კავშირის თავდაცვის სამინისტროს გამოგონებათა განყოფილების მსახურებიდან.

² იქვე.

ბით მიმღებ მოწყობილობებში, რის მეშვეობითაც მიღწეულ
საიმედო დაცვა ტელემექანიკური აპარატებისა, აგრეთვე
რადიოკავშირის აპარატებისა როგორც ვათვალისწინებულ
ისე შემთხვევითი დაბრკოლებებისაგან. ეს ნამუშევარი აღ-
რებული იქნა იმ დროისათვის ძვირფასად და საინტერესოდ
თვით ვ. ი. ბეჭაური მთელ რიგ სამუშაოთა ხელმძღვანე-
ლად. სამხედრო-საზღვაო ფლოტის ცენტრალური სახელმ-
ფო არქივის დოკუმენტებში არაერთხელ გვხვდება მისი გ-
რი, როგორც განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს უფროსი
კომისიის წევრის, თვალსაჩინო გამომგონებლისა და სამუშა-
თა ხელმძღვანელისა. ამ არქივის № ტ-1483 ფონდში (აღწ-
ფ. 33,57) დაცულია ოქმები, სამუშაოთა პროგრამები, მოხ-
ნებები, ხარჯთაღრიცხვები, ნუსხები შესრულებულ სამუ-
შაოებსა და ცალკეულ გამოგონებებზე.

განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს ყოფილი თანამშ-
რეელი ა. გ. მოროზოვი წერს: „ვლადიმერ ივანეს ძე ბეჭაუ-
რი იყო გაბედული და შეუპოვარი ხასიათისა, ნოვატორი ამ
ტყვის სრული მნიშვნელობით; ყველა უმნიშვნელოვანესი
მოცდა მისი მონაწილეობით ტარდებოდა, მაგრამ მას ჰქონ-
და თავისი თემები, რომელთა მიხედვით სრულდებოდა ძალზე
სარგებლო სამუშაოები. მაგალითად, 1935 წელს ბეჭაურ
წამოაყენა წინადადება დაგვეწყო დიდი და სასწრაფო თერ-
მამუშავება, რომლის მსგავსი ნიმუშები უცხოეთში არ არს-
ებოდა. მასთან ერთად მუშაობდნენ აკადემიკოსი ვ. თ. მიტ-

¹ სსრ კავშირის თავდაცვის სამინისტროს გამოგონებათა განყოფი-
ლის მასალებიდან.

ნი და პროფესორი ა. ა. ალექსანდროვი. 1936 წლის ბოლოს
დასრულდა საგამოცდო ნიმუში უკვე მზად იყო¹.

ბეჭაურის ეკუთვნის 50-მდე მნიშვნელოვანი გამოგონ-
ება ტექნიკისა და მეცნიერების სხვადასხვა დარგში, მათ შო-
რს ელექტროგანათების დარგში — სპეციალური დანიშნულე-
რი ელექტროგანათების გაუმჯობესება, ცვლადი დენის გენე-
რირება, შორ მანძილზე ელექტროსიგნალების გადაცემა, ახა-
რის კონსტრუქციების საკონტროლო აპარატები და სხვ.
ბეჭაურის ნიჭიერმა გამოგონებებმა, მისმა თავდადე-
გებამ უზარალო მოღვაწეობამ მნიშვნელოვანდ შეუწყვეს ხელი
სსრ კავშირის თავდაცვისუნარიანობის განმტკიცებას. საბჭოთა
სამხედრო ძალებს დიდად დააფასა ვ. ი. ბეჭაურის დამსახურება.
1936 წლის 7 აპრილს იგი დაჯილდოებულ იქნა წითელი ვარ-
სკვლავის ორდენით.

წითელი არმიის 15 წლისთავის დღესასწაულზე, 1933
წლის 22 თებერვალს, რევოლუციური სამხედრო საბჭოს
№ 116/347 ბრძანებაში, რომელსაც ხელს აწერს თავდაცვის სა-
მინისტროს კომისარი კ. ე. ვოროშილოვი, აღნიშნულია, რომ „გან-
საკუთრებული ტექნიკური ბიუროს მუშაკთა ჯგუფი დაჯილ-
დოვდა მთავრობის ჯილდოებით ფრიალმნიშვნელოვანი გამო-
გონებებისა და კონსტრუქციებისათვის მუშურ-გლეზური
წითელი არმიის ტექნიკაში, რომელთაც ხელი შეუწყვეს სსრ
კავშირის თავდაცვისუნარიანობის განმტკიცებას. განსაკუთრე-
ბული ტექნიკური ბიუროს უფროსი ვ. ი. ბეჭაური დაჯილ-
დოვდა უმაღლესი ჯილდოთი — ლენინის ორდენით, აკადემი-
კოსი ვ. თ. მიტვევიჩი, განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს

¹ ბეჭაურის პირადი ფონდი, ა. გ. მოროზოვის მოგონებებიდან, ფ. 9.

უფროსის მოადგილე ფ. ს. სუდაკოვი, მფრინავთა ჯგუფი უფროსი ბ. ვ. გლაგოლევი, მფრინავი-ინჟინერი ნ. ნ. მოროზოვი დაჯილდოვდნენ წითელი ვარსკვლავის ორდენებით¹.

ამავე თარიღთან დაკავშირებით განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს თანამშრომელთა დიდი ჯგუფი დაჯილდოვდა ფასიანი საჩუქრებით.

1936 წლის 10 მარტს ტექნიკის ახალი ნიმუშებით მუშურ-გლეხური წითელი არმიის შესაიარაღებლად დიდი სამუშაოების წარმატებით შესრულებისათვის ვ. ი. ბექაური დაჯილდოვდა შრომის წითელი დროშის ორდენით².

სსრ კავშირის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის 1936 წლის 10 მარტის დადგენილებაში ვკითხულობთ: „ახალი ნიმუშის საბრძოლო ტექნიკით მუშურ-გლეხური წითელი არმიის შესაიარაღებლად მთელი რიგი დიდი სამუშაოების წარმატებით განხორციელებისათვის სსრ კავშირის ორდენებით დაჯილდოვდნენ № 5 საკონსტრუქტორო ბიუროს შემდეგი მუშაკები: შრომის წითელი დროშის ორდენით 1. ბექაური ვ. ი. — № 5 საკონსტრუქტორო ბიუროს უფროსი, წინათ დაჯილდოებული ლენინისა და წითელი ვარსკვლავის ორდენებით“³.

ამავე ბრძანებულებით განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს 68 თანამშრომელი დაჯილდოვდა, მათ შორის 2 — ლენინის, 47 — შრომის წითელი დროშის, ხოლო სხვები საპატიო ნიშნის ორდენებით.

¹ გაზ. „პრავდა“, № 53, 1933 წელი, 23 თებერვალი.

² სსრკ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის დაჯილდოების განყოფილების მასალებიდან.

³ გაზ. „პრავდა“, № 70, 1936 წლის 11 მარტი.

ვ. ი. ბექაური ქალიშვილთან ნინოსთან ერთად. 1934 წ.

И К Н Д 4 Т.

№ 142470

Для на основании постановления Совета Труда и Общин от 28 июля 1921 г. изобретателю Владимиру Ивановичу БЕНАТИ в том, что ему поручено осуществлять в срочном порядке его, БЕНАТИ, изобретения военного-секретного характера.

Для исполнения этого поручения г. БЕНАТИ предлагается:

- 1) Организовать юридическое бюро и отправить мастеров;
- 2) Произвести закупку необходимых по нему расценок работ;
- 3) Получить по барикадам от государственных предприятий и частных материалов, инструментов, машин и прочие необходимые инструменты, а в случае необходимости получения из государства денег ресурсов, приобрести указанные предметы на деньги расценок;
- 4) Произвести соответствующие опыты и испытания;
- 5) Пригласить для участия в работе высококвалифицированных работников, служащих и рабочих и производить оплату их труда согласно соглашению.

Судя по тому, что г. БЕНАТИ предоставляет...
1. Изобретения телеграфной и радиотелеграфной аппаратуры с военными устройствами и...
2. Изобретения в необходимых случаях...
3. Изобретения в Москве и во все города и местности...
4. Изобретения в губернии.

Патентоделу предлагается предоставить БЕНАТИ для работ по проведению в жизнь его изобретения помещение для технического бюро, доминирующего и отделку мастерской с необходимыми инструментами, обеспечить ему возможность входить в частные дома для проведения работ, а также выдать БЕНАТИ необходимые для работ материалы и перевести на него средства, необходимые для работы в Петрограде.

Всем учреждениям и должностным лицам исполнить постановление г. БЕНАТИ в том, что он имеет право на получение из него задания.

Настоящий приказ действителен до 5-го июля 1922 года.

СОВЕТ ТРУДА И ОБЩИН
ИЗДАНИЕ СОВЕТУ НАЦИОНАЛЬНОМУ
СОВЕТУ ТРУДА И ОБЩИН

Михаил...
Владимир...

ეს დაჯილდოება იყო აღიარება განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს კოლექტივის დამსახურებისა ჩვენი ქვეყნის თავდაცვის განმტკიცების საქმეში.

დახასიათებაში, რომელიც ვ. ი. ბექაურს მისცა 1936 წელს განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს პარტიული კომიტეტის სდივანმა რეზინსკიმ, ვკითხულობთ: „ვ. ი. ბექაური გამოჩენილი გამოგონებელია, ერთობ შეუზოგარია მიღებული გადაწყვეტილებების განხორციელებაში, ინიციატივანია მუშაობაში...“¹

იმათი მოგონებები, ვინც ვ. ი. ბექაურთან ერთად მუშაობდა, საშუალებას გვაძლევს ნათლად წარმოვიდგინოთ ამ არაჩვეულებრივი პიროვნებისა და მოღვაწის სახე. ამ მოგონებებიდან შევიტყვეთ, რომ იგი არა მარტო გამოჩენილი მეცნიერი, არამედ იშვიათი გულისხმიერი და ყურადღებიანი ადამიანი ყოფილა.

„...ეს იყო არაჩვეულებრივი ენერჯის ადამიანი, — იგონებს ვ. გ. შუბერტი, — დიდი ტექნიკური ფანტაზიის მქონე, ნიჭიერი და უნარიანი ორგანიზატორი, რომელიც ოპერატიულად და ამავე დროს მოფიქრებით იღებდა გადაწყვეტილებებს. იგი თანამშრომლებისაგან მუდამ მოითხოვდა ვაშოეჩინათ ინიციატივა და ხარისხიანად შეესრულებინათ კოლექტივის წინაშე დასახული ამოცანები“².

აი რას ამბობენ ვ. ი. ბექაურის შესახებ განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს უხუცესი თანამშრომლები ა. გ. მოროზოვი და კ. ს. ნიკიფოროვი:

¹ ლენინგრადის პარტიული არქივი, ბექაურის პირადი საქმე № 142470, ფ. 7.

² ავტორის პირადი ფონდი, ვ. გ. შუბერტის მოგონებებიდან, ფ. 11.

მანდატი, რომელიც ვ. ი. ლენინმა მისცა ვ. ი. ბექაურს, 1921 წ.

„იგი იყო გულისხმიერი ადამიანი, იცოდა, როგორ დაეფასებინა საჭირო მუშაეები. მაგონდება ძნელი 1932—1933 წლები, სასურსათო საბარათო სისტემა. იმ წლებშიც კი ვ. ი. ბექაურმა მიაღწია იმას, რომ მის თანამშრომლებს ეძლეოდათ დამატებითი კვება, მუდამ პოულობდა შესაძლებლობას დახმარება აღმოეჩინა იმათთვის, ვინც დიდ გაჭირვებას განიცდიდა. იგი ადამიანისათვის ზრუნავდა არა სიტყვით, არამედ საქმით. იცნობდა ყველა თავის თანამშრომელს, რიგითი მუშაკიდან დაწყებული უფროსებამდე“¹.

„არა ყოფილა შემთხვევა, რომ თანამშრომლებს უხეშად მოპყრობოდეს. მასთან საუბარი, რა თემაზეც არ უნდა ყოფილიყო, ყოველთვის მიმდინარეობდა წყნარი, მშვიდი ტონით. ვ. ბექაური ყურადღებით ეკიდებოდა თანამშრომელთა პირად თხოვნას და ყოველ ღონეს ხმარობდა, რომ დაეკმაყოფილებინა იგი“².

ვ. ი. ბექაურის ქალიშვილის ნინო ვლადიმერის ასულ ბექაურის ნაამბობიდან ვტყობილობთ, რომ ვ. ბექაური ყოფილა შესანიშნავი მეოჯახე და გულისხმიერი ადამიანი. „იგი ყოველთვის მზად იყო დახმარებოდა გაჭირვებულებს. მას არ უშეშებდა თვითონ ზედმეტად ეშრომა, რათა სიამოვნება მიენიჭებინა იმათთვის, ვისი წახალისება, დაჯილდოება ან ნუგეშისცემა სურდა“³.

„ვ. ი. ბექაური, რისთვისაც არ უნდა მოეკიდა ხელი, მუდამ იწვოდა. მისი დაუშრეტელი ენერჯია იტაცებდა არა მარტო

¹ ავტორის პირადი ფონდი, ა. გ. მოროზოვის მოგონებებიდან, ფ. 8

² იქვე, კ. ს. ნიკიფოროვის მოგონებებიდან, ფ. 10.

³ იქვე, ნ. ვ. ბექაურის მოგონებებიდან, ფ. 72.

თვითონ მას, არამედ გარშემო მყოფთაც, მხარს უჭერდა შემოქმედებითს ძიებას. თავისი მოწოდებით ვ. ი. ბექაური იყო გამომგონებელი-ნოვატორი, და რაც უნდა გაეკეთებინა, დაუთქვებელი იყო თავის მისწრაფებებში და ამ გზით მუდამ აღწევდა წარმატებას“¹. — ასე ახასიათებს ვ. ბექაურს პროფესორი ს. პ. ზავადსკოი, რომელიც ახლო იცნობდა მას ერთად მუშაობით.

ვ. ი. ბექაური კოლექტივის სიყვარულითა და პატივისცემით სარგებლობდა. იგი ყოფილა საუკეთესო ორატორი და ხშირად გამოდიოდა თურმე კოლექტივის წინაშე საერთო კრებებზე. ეს კრებები დიდი შოვლენა იყო ორგანიზაციის ცხოვრებაში. უკლებლივ ყველა თანამშრომელი ესწრებოდა მათ, რადგან ვლადიმერ ივანეს ძის გამოსვლები ყოველთვის რაღაც ახალსა და საინტერესოს შეიცავდა.

„მუშაობის პირველი დღეებიდანვე, — ვკითხულობთ ტ. მიხაილოვის მოგონებებში, — დავრწმუნდი, რომ ვლადიმერ ივანეს ძე იყო არაჩვეულებრივად საინტერესო ადამიანი, მასში შეხამებული იყო ტექნიკის დარგში ფართოდ ერუდირებული ნიჭიერი გამომგონებელი, შესანიშნავი ორგანიზატორი და ხელმძღვანელი. მისი განმასხვავებელი თავისებურებები ვახლდათ დაუტყბრომლობა მუშაობაში, სილალე, სისწრაფე და სისწორე სამუშაოთა შესრულების დროს წამოჭრილ ტექნიკურ პრობლემათა გადაწყვეტაში.

ვლადიმერ ივანეს ძე ბექაური დაჯილდოებული იყო განსაკუთრებული ნიჭით თანამშრომელთა შერჩევაში, ალაგზნებდა მათ შემოქმედებითი ნაპერწკლით და თვითეულისათვის პოუ-

¹ ავტორის პირადი ფონდი, ს. ნ. ზავადსკოის მოგონებებიდან, ფ. 15.

ლობდა მუშაობის იმ პროფილს, რომელიც ყველაზე მეტად შეეფერებოდა“¹.

ვ. გ. შუბერტის გადმოცემით ბექაური თავისი ხასიათით ძალზე ემოციური პიროვნება ყოფილა. მას ძალიან უყვარდა თურმე ჯანსაღი იუმორი. „მოსკოვში ყოფნის დროს,—ამბობს შუბერტი,— სადაც რესპუბლიკის რევოლუციური სამხედრო საბჭოს დარბაზში ვაჩვენებდით ჩვენს ხელსაწყოებს, შევადგინეთ „საცირკო წარმოდგენის“ სახუმარო აფიშა-პროგრამა და ვ. ი. ბექაურს ვაჩვენეთ. იგი კმაყოფილი დარჩა ხუმრობით და ავტორის ვინაობა იკითხა მის დასაჯილდოებლად“².

აი კიდევ ერთი საინტერესო შტრიხი ი. ი. ეფრუსის მოგონებებიდან: „ვ. ი. ბექაური... არა მარტო გამოჩენილი გამოგონებელი, ნიჭიერი ორგანიზატორი და ქვეყნის ადმინისტრატორი, არამედ მხატვარიც იყო... ჩემზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა მის მიერ დახატულმა სურათებმა“³.

ა. ი. მირვისის მოჰყავს ასეთი ეპიზოდები: „იყო შემთხვევები, როცა სრულიად არ გვყოფნიდა დრო, ფეხზე ძლივს ვიდექით ვადაღლილობის გამო. ამას რომ ხედავდა ვლადიმერ ივანეს ძე იშვიათად, მაგრამ მაინც გვთხოვდა მასთან ერთად გაგვესეირნა ავტომობილით ქალაქგარეთ, სუფთა პაერზე. ზოგჯერ თვითონ მიუჯდებოდა საჭეს — მანქანა მიჰყავდა გაბედულად, დიდი სიჩქარით. იყო ისეთი შემთხვევებიც, როცა შინ დამირეკავდა ხოლმე გვიან საღამოს, ან ღამით და მთხოვდა სასწრაფოდ მასთან მიესულიყავი. უარს ვერ ვეუბნებოდი. მაგრამ ქალაქგარეთ, ტყეში, გასეირნებაც და მასთან სტუმ-

რობაც მთლიანად ეძღვნებოდა საუბრებს მიმდინარე საქმეებზე და ოცნებას პერსპექტივებზე. ზოგჯერ საუბრის დროს ვლადიმერ ივანეს ძე წამოდგებოდა და დებდა ფირფიტებს, რომლებიც ძალზე ბევრი ჰქონდა. უყვარდა მუსიკა, ამასთან კლასიკური...“¹.

თანამშრომლები ვ. ი. ბექაურისადმი ძალიან დიდი სიყვარულისა და ღრმა პატივისცემის გრძობით ყოფილან გამსჭვალულნი, რაც სრულიად ბუნებრივია. ვლადიმერი ხომ მეტად სათნო ადამიანი და გულისხმიერი ხელმძღვანელი იყო. ამჟამად სახელმწიფო პრემიის ლაურეატს, ტექნიკურ მეცნიერებათა კანდიდატს ს. ვ. კრივონოსოვს თავისი უფროსი მეგობრისა და ხელმძღვანელისათვის მიუძღვნია ლექსი, რომელშიც კერძოდ ნათქვამია:

„მთელი მისი სიცოცხლე წვაა
და ახლის ძიება,
შთაგონების პოემაა,
რაც ქვეყანას ასე სჭირდება“².

ვ. ი. ბექაური თავისი სამშობლოს ნამდვილი პატრიოტი შვილი იყო. მან მთელი თავისი ცხოვრება მტკიცედ დაუკავშირა კომუნისტების მშენებელი საბჭოთა ხალხის ცხოვრებას. მისმა გამოგონებებმა სამხედრო ტექნიკის დარგში დიდი როლი შეასრულა საბჭოთა არმიის უახლესი ტექნიკით აღჭურვაში. „ფინეთის კამპანიასა და დიდ სამამულო ომში უშუალოდ მონაწილეობდა ტექნიკა, რომელიც ვ. ი. ბექაურმა შექმნა“³.

¹ ავტორის პირადი ფონდი, ტ. მ. მიხაილოვის მოგონებებიდან, ფ. 16.

² იქვე, ვ. გ. შუბერტის მოგონებებიდან, ფ. 7.

³ იქვე, ი. ი. ეფრუსის მოგონებებიდან, ფ. 20.

¹ ავტორის პირადი ფონდი, ა. ი. მირვისის მოგონებებიდან, ფ. 55—56.

² ქურნალი „ლიტერატურნია გრუზია“, № 8, 1967 წელი.

³ ავტორის პირადი ფონდი, ს. მ. სანდლერის მოგონებებიდან, ფ. 4.

ვ. ი. ბეჭაურის უბრალოებასა და თავმდაბლობაზე მეტყველებს ის ფაქტიც, რომ როდესაც სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტად ასარჩევად მისი კანდიდატურა დაასახელეს, იგი არ დათანხმდა.

ა. ი. მირვისი წერს: „ვლადიმერ ივანეს ძე უბრალოდ ცხოვრობდა. შემთხვევით შევიტყვე, რომ საკუთარი სახსრების მნიშვნელოვან ნაწილს (ხელფასიდან და მთავრობის პრემიებიდან) იგი ხარჯავდა თანამშრომლებისათვის დახმარების გასაწევად და თავისი დაწესებულების გასაფართოებლად“¹.

ვ. ი. ბეჭაურს თავისი პრემიალური ჯილდოები არაერთხელ შეუტანია სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის განვითარების ფონდში. პრემია, რომელიც მან 1922 წელს მიიღო, მთლიანად გადასცა ეოლგისპირეთის დამშეულ მცხოვრებთა ფონდს. 1931 წელს მიღებული პრემიით მას უყიდა ტრაქტორი და მშობლიურ სოფელ ალის კოლმეურნეობისათვის გამოუგზავნია. აი რას წერდა ამის გამო გაზეთი „კომუნისტი“ 1931 წლის 11 ივნისს: „ჩვენმა რედაქციამ მოსკოვიდან, ამხ. მამულიასაგან (ამიერკავკასიის წარმომადგენლობა საკავშირო მთავრობასთან) მიიღო შემდეგი ცნობა:

ცნობილმა გამომგონებელმა ამხ. ვ. ბეჭაურმა განცხადებით მიმართა ამიერკავკასიის წარმომადგენლობას მოსკოვში იმის თაობაზე, რომ მას სურს თავისი პრემიალური ჯილდოდან შეუძინოს სოფელ ალს... ერთი „ინტერნაციონალის“ სისტემის ტრაქტორი. განცხადებასთან ერთად ბეჭაურმა წარმომადგენლობას გადასცა ტრაქტორის ღირებულება 2 950 მანეთის რაოდენობით.

¹ ავტორის პირადი ფონდი, ა. ი. მირვისის მოგონებებიდან, ფ. 56.

ამიერკავკასიის წარმომადგენლობის შუამდგომლობით საკავშირო მიწსახკომის მიერ გაცემულია განკარგულება ბეჭაურის მიერ შეძენილი ტრაქტორის დანიშნულებისამებრ გადასაგზავნად. ტრაქტორს ამ დღეებში მიიღებს „ხაკსელხოზსნაბი“ და გადასცემს მას სოფელ ალს.

ამხ. ბეჭაურს განზრახული აქვს აგრეთვე თავისი პრემიალური ჯილდოდან მოკლე ხანში შეუძინოს იმავე სოფელს სასოფლო-სამეურნეო იარაღ-მანქანების მთელი კომპლექსი“¹.

ეს ტრაქტორი იმ დროს იყო ერთ-ერთი პირმშო სოფელში, — იგონებს სასოფლო საბჭოს მაშინდელი თავმჯდომარე, ამჟამად პერსონალური პენსიონერი ს. მაისურაძე. — როცა ბეჭაურის მიერ საჩუქრად გამოგზავნილი ტრაქტორი გომის სადგურში ჩამოიტანეს, მთელი მოსახლეობა დიდიან-პატარიანად „რკინის ხარის“ შესახვედრად გამოეფინა².

თანასოფლელებმა ვ. ი. ბეჭაურის სახელი მიაკუთვნეს თავიანთ კოლმეურნეობას, რომელიც 1932 წლის ოქტომბერში შეიქმნა.

1934—1936 წლებში გამოგონებებისათვის მიღებული პრემიით ბეჭაურმა საავადმყოფოები ააგო მშობლიური რაიონის ცენტრში — ქალაქ ხაშურში და სოფელ ალში, აგრეთვე შეიძინა მათი მოწყობილობები. მისი სახელი დაერქვა ხაშურის ერთ-ერთ საავადმყოფოს, აგრეთვე ქალაქის ლამაზ ქუჩას.

1935 წელს ფულადი პრემია 50 000 მანეთის რაოდენობით მან სახელმწიფო სესხში შეიტანა.

ვლადიმერ ივანეს ძე ბეჭაური დიდ დახმარებას უწევდა

¹ გაზეთი „კომუნისტი“, № 136, 1931 წლის 14 ივნისი.

² ავტორის პირადი ფონდი, ს. კ. მაისურაძის მოგონებებიდან, ფ. 42.

აგრეთვე ლენინგრადსა და მოსკოვში მოსწავლე თანამემამულე სტუდენტებს. ერთ-ერთი მათგანი იყო ნ. გ. ბეჟაური, ამჟამად საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ორგანულ ნივთიერებათა ტექნოლოგიის კათედრის გამგე, ქიმიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ქიმიის დარგში 50 სამეცნიერო შრომისა და 5 გამოგონების ავტორი.

ცნობილი რეჟისორი ა. ი. მიქელაძე მოწმე იყო იმისა, თუ რა მატერიალურ დახმარებას უწევდა ვ. ი. ბეჟაური შალვა სოსელიას (მისი ლიტერატურული ფსევდონიმია „სოსლანი“), რომელიც მასთან ერთად სწავლობდა 1924 წელს მოსკოვის სამხატვრო აკადემიური თეატრის ქართულ სტუდიაში. შ. სოსელია შემდგომში მწერლობდა, მის კალამს ეკუთვნის მთელი რიგი პროზაული ნაწარმოებები, მათ შორის მოსკოვში რუსულ ენაზე გამოცემული წიგნი „ცხენი და ქეთევანი“.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ვლადიმერ ბეჟაურს, რომელიც რუსეთში დიდხანს ცხოვრობდა, არ გაუწყვეტია კავშირი ქართულ კულტურასთან, ყოველთვის სარგებლობდა შემთხვევით მოესმინა ქართველი მომღერლებისათვის, განსაკუთრებით უყვარდა ქართული ხალხური სიმღერები და ცეკვები. სსრ კავშირის სახალხო არტისტმა ა. ხორავამ და ხელოვნების დამსახურებულმა მოღვაწემ რეჟისორმა კ. პატარიძემ გვიამბეს, რომ 1933 წელს ლენინგრადში გამართული შოთა რუსთაველის სახელობის თეატრის გასტროლების დროს ბეჟაურმა ნახა ვაჟა-ფშაველას მოტივებზე დადგმული სპექტაკლი „ლამარა“. სპექტაკლს დიდი შთაბეჭდილება მოუხდენია მასზე.

ვ. ი. ბეჟაური აქტიურად მონაწილეობდა საზოგადოებრივ

მუშაობაში. იგი არჩეული იყო ლენინგრადის საქალაქო საბჭოს მე-13 და მე-14 მოწვევის დეპუტატად¹.

და კვლავ სიტყვას ვაძლევთ ს. ვ. კრივონოსოვს, რომელმაც თავის მოგონებებში ყველაზე სრულად და ყოველმხრივ დაახასიათა ვ. ი. ბეჟაური:

„ბეჟაური იყო გამოჩენილი სახელმწიფო მოღვაწე, დაუღალავი ორგანიზატორი, უნიჭიერესი გამომგონებელი. იგი იზიდავდა ადამიანებს და იცოდა, როგორ აღეზარდა და დაერწმუნებინა ისინი. მას ჰქონდა ძლიერ განვითარებული ლოგიკა, უნარი შესწევდა დარწმუნების ძალა მიენიჭებინა მასალები-სათვის. არ მახსოვს არც ერთი შემთხვევა, რომ ბეჟაურის რომელიმე პროექტი არ მიეღოთ შესასრულებლად და არ დაემტკიცებინოთ. მხოლოდ ის არის სამწუხარო, რომ ეს ერთდირებული, ენერგიული, ნიჭიერი, ბუმბერაზი კაცი ასე მოულოდნელად გამოვიდა მწყობრიდან სწორედ მაშინ, როდესაც გაიფურჩქნა მისი შემოქმედებითი ძალები“².

ეჭვი არ არის, რომ ვ. ი. ბეჟაურს — პარტიისა და ხალხის ერთგულ შვილს, რევოლუციონერსა და გამოჩენილ გამომგონებელს, რომელმაც დიდი როლი შეასრულა საბჭოთა არმიისა და სამხედრო-საზღვაო ფლოტისათვის უახლესი ტექნიკის შექმნაში, კიდევ ბევრი საქმის გაკეთება შეეძლო, მაგრამ იგი უდროოდ დაიღუპა 1937 წელს.

„აი უკვე თითქმის ოთხი ათეული წელიწადი გავიდა, — წერს თავის მოგონებებში ვ. ი. ბეჟაურის შესახებ ტექნიკური

¹ ოქტომბრის რევოლუცი. და სოციალისტ. მშენებლობის ლენინგრადის სახელმწიფო მუზეუმის მასალებიდან.

² ავტორის პირადი ფონდი, ს. ვ. კრივონოსოვის მოგონებებიდან.

ჯარების გენერალ-მაიორი დ. ნ. ნიკიშვი, — მისი საქმეები კი ახსოვს ყველას, ვისაც მასთან უმუშავეია, ვინც იცის მჩქეფარე მოღვაწეობა ნამდვილი პატრიოტისა, რომელმაც მთელი ცოდნა და ძალ-ღონე მოახმარა ჩვენი დიადი სამშობლოს ძლიერების განმტკიცებას იმპერიალიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში. დიდება ასეთ ადამიანებს!¹

ვ. ი. ბექაურის ნათელ ხსოვნას სათუთად ინახავენ მისი განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს თანამშრომლები. ხელსაწყობთმშენებლობის დარგში მოპოვებული წარმატებებისათვის ვლადიმერ ბექაურის მიერ დაარსებული ორგანიზაცია დაჯილდოებულია შრომის წითელი დროშის ორდენით. ამ ინსტიტუტში გამართული ოთხი თაობის წარმომადგენელთა შეხვედრის მონაწილეებმა გულთბილად და დიდი პატივისცემით გაიხსენეს ვ. ი. ბექაური — ამ დაწესებულების შემქმნელი და პირველი ხელმძღვანელი. აქ სათუთად ინახავენ მანდატს, რომელიც ვ. ი. ბექაურს მისცა ვ. ი. ლენინმა და რომლის საფუძველზე შეიქმნა განსაკუთრებული ტექნიკური ბიურო.

1965 წლის 11 აგვისტოს გაზეთ „ზარია ვოსტოკაში“ ვ. ი. ბექაურის შესახებ სტატიის გამოქვეყნების შემდეგ რედაქციამ მიიღო წერილი განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს ყოფილი თანამშრომლებისაგან, რომელშიც ისინი წერდნენ:

„...განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს მოღვაწეობისა და აყვავების მთელმა ხანამ ჩვენს თვალწინ გაიარა. ჩვენ, განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს თანამშრომლებს, გვაოცებდა ვლადიმერ ივანეს ძე ბექაურის მჩქეფარე ენერგია, მისი

¹ ავტორის პირადი ფონდი, დ. ნ. ნიკიშვიის მოგონებებიდან, ფ. 64.

უნარი — ეპოვა უმთავრესი და მნიშვნელოვანი, ერთუზიანებით აღფრთოვანებინა, თავისი იდეებით აღგზნო თანამშრომლები...“¹.

წერილს ხელს აწერენ სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი ნ. ლ. პობოვი, სსრ კავშირის საგეგმო კომისიის მთავარი სპეციალისტი ა. ი. მირვისი, სამეცნიერო-საკვლევო ინსტიტუტის ლაბორატორიის უფროსი ტ. მ. მიხაილოვი, საკავშირო მნიშვნელობის პერსონალური პენსიონერი დ. ნ. კიპიატკოვი, აკადემიკოსი ადმირალი ა. ი. ბერგი.

ვ. ი. ბექაურის მთელი ცხოვრება და მოღვაწეობა კომუნისტური პარტიისა და სოციალისტური სამშობლოსათვის უანგარო სამსახურის შესანიშნავი მაგალითია. ამიტომაც მთლიანად ეხება მას საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის თეზისების „დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 50 წლისთავის“ სტრიქონები: „არასოდეს არ იქნებიან დავიწყებული პირველი ხუთწლედის გმირი მშენებლები, რომლებმაც შექმნეს ახალი ქარხნები, კოლმეურნეობები, საბჭოთა მეურნეობები, — ყველა ისინი, ვინც თავისი შრომით ქმნიდა კომუნისმს, ანმტკიცებდა მსოფლიოში პირველი სოციალისტური სახელმწიფოს ძლიერებას. მათი გმირობა განუხრვლად ემსახურება მსოფლიოს რევოლუციური გარდაქმნის დიად საქმეს“².

¹ განსაკუთრებული ტექნიკური ბიუროს ყოფილი თანამშრომლების წერილი გაზეთ „ზარია ვოსტოკას“ რედაქციას, რედაქციის არქივი.

² სკკპ ცენტრალური კომიტეტის თეზისები „დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 50 წელი“, თბილისი, 1967, გვ. 5.

Шалва Иванович Гогидзе

Изобретатель Владимир Бекаури

(На грузинском языке)

Издательство «Сабчота საქართველო»

Тбилиси, Марджанишвили, 5

1968

რედაქტორი ჯ. ლომაშვილი
გამომცემლობის რედაქტორი ნ. ლომჯანიძე
მხატვარი ვ. ვრიგოლია
მხატვრული რედაქტორი ნ. თსკანოვი
ტექნიკური რედაქტორი მ. ძოწენიძე
კორექტორი ნ. აფხაზავა

გადაეცა წარმოებას 13/11-68 წ.
ჩელმოწერილია დასაბუქდად 20/11-68 წ.
ქაღალდის ზომა 70 × 108 ¹/₃₂
ნაბეჭდი თაბახი 2,63
სააღრ.-საგამომც. თაბახი 2,46
უე 01628. ტირაჟი 5000. შეკვ. № 97
ფასი 14 კაპ.

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“
თბილისი, მარჯანიშვილის, 5

სტამბა № 1, თბილისი, ორჯონიკიძის ქ. № 50.
Типография № 1. Тбилиси, ул. Орджоникидзе, № 50.

„ახალი ნიმუშის საბრძოლო ტექნიკით
მუშურ-გლეხური წითელი არმიის შესა-
იარაღებლად მთელი რიგი დიდი სამუშა-
ოების წარმატებით განხორციელებისა-
თვის სსრ კავშირის ორდენებით დაჯილ-
დოდნენ № 5 საკონსტრუქტორო ბიუ-
როს შემდეგი მუშაკები: შრომის წითელი
ღროშის ორდენით 1. ბეჟაური ვ. ი.—№ 5
საკონსტრუქტორო ბიუროს უფროსი, წი-
ნათ დაჯილდოებული ლენინისა და წი-
თელი ვარსკვლავის ორდენებით...“

სსრ კავშირის ცენტრალური აღმა-
სრულებელი კომიტეტის 1938 წლის
10 მარტის დადგენილებიდან.